

Sınrsız Eğitim ve Araştırma Dergisi

The Journal of Limitless Education and Research

*Kasım 2022
Cilt 7, Sayı 3*

*November 2022
Volume 7, Issue 3*

Sınırsız Eğitim ve Araştırma Dergisi
Kasım 2022, Cilt 7, Sayı 3
The Journal of Limitless Education and Research
November 2022, Volume 7, Issue 3

Sahibi

Prof. Dr. Firdevs GÜNEŞ

Owner

Prof. Dr. Firdevs GÜNEŞ

Editör

Doç. Dr. Ayşe Derya IŞIK

Editor in Chief

Assoc. Prof. Dr. Ayşe Derya IŞIK

Editör Yardımcısı

Dr. Çağın KAMIŞÇIOĞLU

Assistant Editor

Dr. Çağın KAMIŞÇIOĞLU

Yazım ve Dil Editörü

Doç. Dr. Bilge BAĞCI AYRANCI
Doç. Dr. İbrahim Halil YURDAKAL
Doç. Dr. Serpil ÖZDEMİR

Philologist

Assoc. Prof. Dr. Bilge BAĞCI AYRANCI
Assoc. Prof. Dr. İbrahim Halil YURDAKAL
Assoc. Prof. Dr. Serpil ÖZDEMİR

Yabancı Dil Editörü

Doç. Dr. Gülten TÜM
Doç. Dr. Tanju DEVECİ
Dr. Çağın KAMIŞÇIOĞLU

Foreign Language Specialist

Assoc. Prof. Dr. Gülten TÜM
Assoc. Prof. Dr. Tanju DEVECİ
Dr. Çağın KAMIŞÇIOĞLU

İletişim

Sınırsız Eğitim ve Araştırma Derneği
06590 ANKARA – TÜRKİYE
e-posta: editor@sead.com.tr
sead@sead.com.tr

Contact

Limitless Education and Research Association
06590 ANKARA – TURKEY
e-mail: editor@sead.com.tr
sead@sead.com.tr

Sınırsız Eğitim ve Araştırma Dergisi (SEAD), yılda üç kez yayımlanan uluslararası hakemli bir dergidir. Yazıların sorumluluğu, yazarlarına aittir.

Journal of Limitless Education and Research(J-LERA) is an international refereed journal published three times a year. The responsibility lies with the authors of papers.

İNDEKSLER / INDEXED IN

Editörler Kurulu (Editorial Board)

Computer Education and Instructional Technology Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi	Doç. Dr. Hasan ÖZGÜR Dr. Barış ÇUKURBAŞI	Trakya Üniversitesi, Türkiye Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Türkiye
Educational Sciences Eğitim Bilimleri	Doç. Dr. Ayşe ELİÜŞÜK BÜLBÜL Doç. Dr. Gülenaz ŞELÇUK Doç. Dr. Menekşe ESKİCİ	Necmettin Erbakan Üniversitesi, Türkiye Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Türkiye Kırklareli Üniversitesi, Türkiye
Science Fen Eğitimi	Prof. Dr. Nurettin ŞAHİN Dr. Yasemin BÜYÜKŞAHİN	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Türkiye Bartın Üniversitesi, Türkiye
Art Education Güzel Sanatlar Eğitimi	Dr. Seçil KARTOPU	Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Ankara
Lifelong Learning Hayat Boyu Öğrenme	Prof. Dr. Firdevs GÜNEŞ Prof. Dr. Thomas R. GILLPATRICK Assoc. Prof. Dr. Tanju DEVECİ	Ankara Üniversitesi, Türkiye Portland State University, USA Khalifa University of Science and Technology, UAE
Teaching Mathematics Matematik Eğitimi	Prof. Dr. Erhan HACİÖMEROĞLU Doç. Dr. Burçin GÖKKURT Dr. Aysun Nüket ELÇİ	Temple University, Japan Bartın Üniversitesi, Türkiye Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Türkiye
Pre-School Education Okul Öncesi Eğitimi	Doç. Dr. Neslihan BAY Dr. Burcu ÇABUK	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Türkiye Ankara Üniversitesi, Türkiye
Primary Education Sınıf Eğitimi	Prof. Dr. Sabri SİDEKLİ Doç. Dr. Oğuzhan KURU Doç. Dr. Özlem BAŞ Doç. Dr. Süleyman Erkam SULAK Doç. Dr. Yalçın BAY	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Türkiye Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Türkiye Hacettepe Üniversitesi, Türkiye Ordu Üniversitesi, Türkiye Anadolu Üniversitesi, Türkiye
Teaching Social Studies Sosyal Bilgiler Eğitimi	Doç. Dr. Cüneyit AKAR	Uşak Üniversitesi, Türkiye
Teaching Turkish Türkçe Öğretimi	Prof. Dr. Fatma KIRMIZI Prof. Dr. Nevin AKKAYA Doç. Bilge BAĞCI AYRANCI Doç. Dr. Serpil ÖZDEMİR	Pamukkale Üniversitesi, Türkiye Dokuz Eylül Üniversitesi, Türkiye Adnan Menderes Üniversitesi, Türkiye Bartın Üniversitesi, Türkiye
Teaching Turkish to Foreigners Yabancılara Türkçe Öğretimi	Prof. Dr. Apollinaria AVRUTİNA Prof. Dr. Yuu KURIBAYASHI Assoc. Prof. Dr. Galina MISKINIENE Assoc. Prof. Dr. Könül HACIYEVA Assoc. Prof. Dr. Xhemile ABDU Doç. Dr. Gülden TÜM Lecturer Dr. Feride HATİBOĞLU Lecturer Semahat RESMİ CRAHAY	St. Petersburg State University, Russia Okayama University, Japan Vilnius University, Lithuania Azerbaijan National Academy of Sciences, Azerbaijan Tiran University, Albania Çukurova Üniversitesi, Türkiye University of Pennsylvania, USA PCVO Moderne Talen Gouverneur, Belgium
Foreign Language Education Yabancı Dil Eğitimi	Prof. Dr. Arif SARIÇOBAN Prof. Dr. Işıl ULUÇAM-WEGMANN Prof. Dr. İ. Hakkı MİRİCİ Prof. Dr. İlknur SAVAŞKAN Assoc. Prof. Dr. Christina FREI Doç. Dr. Bengü AKSU ATAÇ Dr. Ulaş KAYAPINAR Dr. Nurcan KÖSE	Selçuk Üniversitesi, Türkiye Universität Duisburg-Essen, Germany Hacettepe Üniversitesi, Türkiye Bursa Uludağ Üniversitesi, Türkiye University of Pennsylvania, USA Nevşehir Hacı Bektaş Üniversitesi, Türkiye American University of the Middle East (AUM), Kuwait American University of the Middle East (AUM), Kuwait

Sınırsız Eğitim ve Araştırma Dergisi, Cilt 7, Sayı 3

The Journal of Limitless Education and Research, Volume 7, Issue 3

Yayın Danışma Kurulu (Editorial Advisory Board)

- Prof. Dr. Ahmet ATAÇ, Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Ahmet GÜNŞEN, Trakya Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Ahmet KIRKILIÇ, Ağrı Çeçen Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Ali Murat GÜLER, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Ali YAKICI, Gazi Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Apollinaria AVRUTINA, St. Petersburg State University, Russia
Prof. Dr. Arif ÇOBAN, Konya Selçuk Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Asuman DUATEPE PAKSU, Pamukkale Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Duygu UÇGUN, Pamukkale Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Efe AKBULUT, Pamukkale Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Erhan Selçuk HACIÖMEROĞLU, Temple University, Japan
Prof. Dr. Erika H. GILSON, Princeton University, USA
Prof. Dr. Erkut KONTER, Dokuz Eylül Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Erol DURAN, Uşak Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Ersin KIVRAK, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Esra BUKOVA GÜZEL, Dokuz Eylül Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Fatma AÇIK, Gazi Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Fatma KIRMIZI, Pamukkale Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Firdevs GÜNEŞ, Ankara Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Fredricka L. STOLLER, Northern Arizona University, USA
Prof. Dr. Gizem SAYGILI, Karaman Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Hakan UŞAKLI, Sinop Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Hüseyin ANILAN, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Hüseyin KIRAN, Pamukkale Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. İbrahim COŞKUN, Trakya Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. İhsan KALENDEROĞLU, Gazi Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. İlknur SAVAŞKAN, Bursa Uludağ Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. İlze IVANOVA, University of Latvia, Latvia
Prof. Dr. İsmail MİRİCİ, Hacettepe Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Jack C RICHARDS, University of Sydney, Avustralia

Sınırsız Eğitim ve Araştırma Dergisi, Cilt 7, Sayı 3

The Journal of Limitless Education and Research, Volume 7, Issue 3

- Prof. Dr. Kamil İŞERİ, Dokuz Eylül Üniversitesi, Türkiye
- Prof. Dr. Levent MERCİN, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Türkiye
- Prof. Dr. Leyla KARAHAN, Gazi Üniversitesi, Türkiye
- Prof. Dr. Liudmila LIASHCHOVA, Minsk State Linguistics University, Belarus
- Prof. Dr. Mehmet Ali AKINCI, Rouen University, France
- Prof. Dr. Meliha YILMAZ, Gazi Üniversitesi, Türkiye
- Prof. Dr. Merih Tekin BENDER, Ege Üniversitesi, Türkiye
- Prof. Dr. Mustafa Murat İNCEOĞLU, Ege Üniversitesi, Türkiye
- Prof. Dr. Nergis BİRAY, Pamukkale Üniversitesi, Türkiye
- Prof. Dr. Nesrin İŞİKOĞLU ERDOĞAN, Pamukkale Üniversitesi, Türkiye
- Prof. Dr. Nevin AKKAYA, Dokuz Eylül Üniversitesi, Türkiye
- Prof. Dr. Nezir TEMUR, Gazi Üniversitesi, Türkiye
- Prof. Dr. Nil DUBAN, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Türkiye
- Prof. Dr. Nurettin ŞAHİN, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Türkiye
- Prof. Dr. Pınar GİRMEN, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Türkiye
- Prof. Dr. Sabri SİDEKLİ, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Türkiye
- Prof. Dr. Serap BUYURGAN, Başkent Üniversitesi, Türkiye
- Prof. Dr. Serdar TUNA, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Türkiye
- Prof. Dr. Serdarhan Musa TAŞKAYA, Mersin Üniversitesi
- Prof. Dr. Seyfi ÖZGÜZEL, Çukurova Üniversitesi, Türkiye
- Prof. Dr. Songül ALTINIŞIK, TODAİE Emekli Öğretim Üyesi, Türkiye
- Prof. Dr. Süleyman İNAN, Pamukkale Üniversitesi, Türkiye
- Prof. Dr. Şafak ULUÇINAR SAĞIR, Amasya Üniversitesi, Türkiye
- Prof. Dr. Şahin KAPIKIRAN, Pamukkale Üniversitesi, Türkiye
- Prof. Dr. Şerif Ali BOZKAPLAN, Dokuz Eylül Üniversitesi, Türkiye
- Prof. Dr. Tahir KODAL, Pamukkale Üniversitesi, Türkiye
- Prof. Dr. Tazegül DEMİR ATALAY, Kafkas Üniversitesi, Türkiye
- Prof. Dr. Thomas R. GILLPATRICK, Portland State University, USA.
- Prof. Dr. Todd Alan PRICE, National-Louis University, USA
- Prof. Dr. Turan PAKER, Pamukkale Üniversitesi, Türkiye
- Prof. Dr. Umut SARAÇ, Bartın Üniversitesi, Türkiye

Sınırsız Eğitim ve Araştırma Dergisi, Cilt 7, Sayı 3

The Journal of Limitless Education and Research, Volume 7, Issue 3

-
- Prof. Dr. William GRABE, Northern Arizona University, USA
Prof. Dr. Yasemin KIRKGÖZ, Çukurova Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Yuu KURIBAYASHI, Okayama University, JAPAN
Prof. Dr. A. Işıl ULUÇAM-WEGMANN, Universität Duisburg-Essen, Deutschland
Assoc. Prof. Dr. Sevinc QASİMOVA, Bakü State University, Azerbaijan
Assoc. Prof. Dr. Carol GRIFFITHS, University of Leeds, UK
Assoc. Prof. Dr. Christina FREI, University of Pennsylvania, USA
Assoc. Prof. Dr. Könül HACIYEVA, Azerbaijan National Academy of Sciences, Azerbaijan
Assoc. Prof. Dr. Salah TROUDI, University of Exeter, UK
Assoc. Prof. Dr. Suzan CANHASI, University of Prishtina, Kosovo
Assoc. Prof. Dr. Şaziye YAMAN, American University of the Middle East (AUM), Kuwait
Assoc. Prof. Dr. Tanju DEVECİ, Khalifa University of Science and Technology, UAE
Assoc. Prof. Dr. Xhemile ABDIU, Tiran University, Albania
Assoc. Prof. Dr. Galina MISKINIENE, Vilnius University, Lithuania
Assoc. Prof. Dr. Spartak KADIU, Tiran University, Albania
Doç. Dr. Abdullah ŞAHİN, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Abdurrahman ŞAHİN, Pamukkale Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Ahmet BAŞKAN, Hitit Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Anıl ERTOK ATMACA, Karabük Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Aydın ZOR, Akdeniz Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Ayşe Derya IŞIK, Bartın Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Ayşe ELİÜŞÜK BÜLBÜL, Selçuk Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Behice VARIŞOĞLU, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Berna Cantürk GÜNHAN, Dokuz Eylül Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Bilge AYRANCI, Adnan Menderes Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Burçin GÖKKURT ÖZDEMİR, Bartın Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Cüneyit AKAR, Uşak Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Demet GİRGİN, Balıkesir Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Dilek FİDAN, Kocaeli Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Esin Yağmur ŞAHİN, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Feryal BEYKAL ORHUN, Pamukkale Üniversitesi, Türkiye

Sınırsız Eğitim ve Araştırma Dergisi, Cilt 7, Sayı 3

The Journal of Limitless Education and Research, Volume 7, Issue 3

- Doç. Dr. Filiz METE, Hacettepe Üniversitesi, Türkiye
- Doç. Dr. Fulya ÜNAL TOPÇUOĞLU, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Türkiye
- Doç. Dr. Funda ÖRGE YAŞAR, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Türkiye
- Doç. Dr. Gülden TÜM, Çukurova Üniversitesi, Türkiye
- Doç. Dr. Gülenaz SELÇUK, Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Türkiye
- Doç. Dr. Güliz AYDIN, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Türkiye
- Doç. Dr. Hasan ÖZGÜR, Trakya Üniversitesi, Türkiye
- Doç. Dr. İbrahim Halil YURDAKAL, Pamukkale Üniversitesi, Türkiye
- Doç. Dr. Mehmet Celal VARIŞOĞLU, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Türkiye
- Doç. Dr. Melek ŞAHAN, Ege Üniversitesi, Türkiye
- Doç. Dr. Meltem DEMİRCİ KATRANCI, Gazi Üniversitesi, Türkiye
- Doç. Dr. Menekşe ESKİCİ, Kırklareli Üniversitesi, Türkiye
- Doç. Dr. Nazan KARAPINAR, Pamukkale Üniversitesi, Türkiye
- Doç. Dr. Neslihan BAY, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Türkiye
- Doç. Dr. Nil Didem ŞİMŞEK, Süleyman Demirel Üniversitesi, Türkiye
- Doç. Dr. Orhan KUMRAL, Pamukkale Üniversitesi, Türkiye
- Doç. Dr. Özlem BAŞ, Hacettepe Üniversitesi, Türkiye
- Doç. Dr. Ruhan KARADAĞ, Adıyaman Üniversitesi, Türkiye
- Doç. Dr. Salim PİLAV, Kırıkkale Üniversitesi, Türkiye
- Doç. Dr. Sayım AKTAY, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Türkiye
- Doç. Dr. Sevgi ÖZGÜNGÖR, Pamukkale Üniversitesi, Türkiye
- Doç. Dr. Sibel KAYA, Kocaeli Üniversitesi, Türkiye
- Doç. Dr. Süleyman Erkam SULAK, Ordu Üniversitesi, Türkiye
- Doç. Dr. Şahin ŞİMŞEK, Kastamonu Üniversitesi, Türkiye
- Doç. Dr. Ufuk YAĞCI, Pamukkale Üniversitesi, Türkiye
- Doç. Dr. Vesile ALKAN, Pamukkale Üniversitesi, Türkiye
- Doç. Dr. Yalçın BAY, Anadolu Üniversitesi, Türkiye
- Dr. Öğr. Üyesi Aysun Nüket ELÇİ, Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Türkiye
- Dr. Öğr. Üyesi Banu ÖZDEMİR, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Türkiye
- Dr. Öğr. Üyesi Barış ÇUKURBAŞI, Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Türkiye
- Dr. Öğr. Üyesi Emel GÜVEY AKTAY, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Türkiye

Sınırsız Eğitim ve Araştırma Dergisi, Cilt 7, Sayı 3

The Journal of Limitless Education and Research, Volume 7, Issue 3

- Dr. Öğr. Üyesi Hasan Hüseyin MUTLU, Ordu Üniversitesi, Türkiye
- Dr. Öğr. Üyesi Seçil KARTOPU, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Türkiye
- Dr. Öğr. Üyesi Üzeyir SÜĞÜMLÜ, Ordu Üniversitesi, Türkiye
- Dr. Bağdagül MUSSA, University of Jordan, Jordan
- Dr. Çağın KAMIŞÇIOĞLU, Ankara Üniversitesi, Türkiye
- Dr. Düriye GÖKÇEBAĞ, University of Cyprus, Language Centre, Kıbrıs
- Dr. Erdost ÖZKAN, Pamukkale Üniversitesi, Türkiye
- Dr. Feride HATİBOĞLU, University of Pennsylvania, USA
- Dr. Hanane BENALI, American University of the Middle East (AUM), Kuwait
- Dr. Nurcan KÖSE, American University of the Middle East (AUM), Kuwait
- Dr. Ulaş KAYAPINAR, American University of the Middle East (AUM), Kuwait
- Dr. Nader AYİŞH, Khalifa University of Science and Technology, UAE

Sınırsız Eğitim ve Araştırma Dergisi, Cilt 7, Sayı 3

The Journal of Limitless Education and Research, Volume 7, Issue 3

Bu Sayının Hakemleri (Referees of This Issue)

- Prof. Dr. Fatma KIRMIZI, Pamukkale Üniversitesi
Prof. Dr. Firdevs GÜNEŞ, Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. İbrahim COŞKUN, Trakya Üniversitesi
Prof. Dr. Nevin AKKAYA, Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. Serdarhan Musa TAŞKAYA, Mersin Üniversitesi
Doç. Dr. Gökhan ILGAZ, Trakya Üniversitesi
Doç. Dr. Gülden TÜM, Çukurova Üniversitesi
Doç. Dr. İbrahim Halil YURDAKAL, Pamukkale Üniversitesi
Doç. Dr. Levent VURAL, Trakya Üniversitesi
Doç. Dr. Serpil DURĞUN, Muş Alparslan Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Bahtinur MÖNGÜ, Erzurum Teknik Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Aydın BAŞAR, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Seçil KARTOPU, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Tuğba ECEVİT, Düzce Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ufuk GÜVEN, Düzce Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Yasemin BÜYÜKŞAHİN, Bartın Üniversitesi
Dr. Ulaş İLİC, Pamukkale Üniversitesi

Sınırsız Eğitim ve Araştırma Dergisi, Cilt 7, Sayı 3

The Journal of Limitless Education and Research, Volume 7, Issue 3

Dear Readers,

We are delighted to present you the November 2022 issue of the Journal of Limitless Education and Research.

The aim of our Journal, which has been published continually by the Limitless Education and Research Association (SEAD) since 2016, is to contribute scientifically to the field of education and research. For this purpose, priority is given to publishing theoretical and applied studies and sharing scientific information at national and international level.

The Limitless Journal of Education and Research is published three times a year, scanned in various national and international indexes, and receives numerous citations. Our Journal with an impact factor of 0.5 in SOBIAD 2021 is among the first 90 journals published in our country.

SEAD Journal is published with the scientific contributions and support of academicians working in Turkey and abroad, such as articles, research and projects. Our journal has been publishing for six years without compromising its academic and scientific quality. We would like to thank all the editors, writers, referees and translators who contributed to the preparation and publication of our journal.

In this issue of our journal, as in other issues, eight scientific research and articles related to education are included. These studies are presented in two languages, Turkish and English.

We hope that our journal will make significant contributions to the field of education and research. With our best regards.

LIMITLESS EDUCATION AND RESEARCH ASSOCIATION

Sınrsız Eğitim ve Araştırma Dergisi, Cilt 7, Sayı 3

The Journal of Limitless Education and Research, Volume 7, Issue 3

Deđerli Okuyucular,

Sizlere Sınrsız Eğitim ve Araştırma Dergisinin Kasım 2022 sayısını sunmaktan mutluluk duyuyoruz.

Sınrsız Eğitim ve Araştırma Derneği (SEAD) tarafından 2016 yılından bu yana kesintisiz olarak yayınlanan Dergimizin amacı, eğitim ve araştırma alanına bilimsel yönden katkı sağlamaktır. Bu amaçla kuramsal ve uygulamalı çalışmalarını yayınlamaya, bilimsel bilgileri ulusal ve uluslararası düzeyde paylaşmaya öncelik verilmektedir.

Sınrsız Eğitim ve Araştırma Dergisi, yılda üç sayı olarak yayınlanmakta, çeşitli ulusal ve uluslararası indekslerde taranmakta ve çok sayıda atıf almaktadır. SOBIAD 2021 yılı etki faktörü 0,5 olan Dergimiz, ülkemizde yayınlanan ilk 90 dergi arasında yer almaktadır.

SEAD Dergisi, yurt içi ve yurt dışında görevli akademisyenlerin makale, araştırma, proje gibi bilimsel katkı ve destekleriyle yayınlanmaktadır. Akademik ve bilimsel kalitesinden ödün vermeden altı yıldır yayın hayatını sürdürmektedir. Dergimizin hazırlanması ve yayınlanmasında emeği geçen bütün editör, yazar, hakem ve çevirmenlere teşekkür ediyoruz.

Dergimizin bu sayısında diğer sayılarda olduğu gibi eğitimle ilgili sekiz bilimsel araştırma ve makaleye yer verilmiştir. Bu çalışmalar Türkçe ve İngilizce olarak iki dilde sunulmuştur.

Dergimizin eğitim ve araştırma alanına önemli katkılar getirmesini diliyoruz. Saygılarımızla.

SINIRSIZ EĞİTİM VE ARAŞTIRMA DERNEĞİ

TABLE OF CONTENTS

İÇİNDEKİLER

Article Type: Review
Makale Türü: Derleme

Firdevs GÜNEŞ

What is the Main Idea? How is it found?

Ana Fikir Nedir? Nasıl Bulunur?

357-390

Article Type: Research
Makale Türü: Araştırma

Doğan BULU, Görkem AVCI

Teacher's Opinions About Remedial Education Program in Primary Schools

İlkokullarda Yetiştirme Programı (İYEP) Hakkında Öğretmen Görüşleri

391-421

Yalçın BAY, Leyla BALTAYEVA

The Views of Classroom Teachers about the Math Teaching with Games

Sınıf Öğretmenlerinin Oyunla Matematik Öğretimine İlişkin Görüşleri

422-471

Menekşe ESKİCİ, Maide KÜÇÜKKARIŞ

Analysis on the Problems Encountered in the Application of Transported Education in Primary Education

İlköğretimde Taşınmalı Eğitim Uygulamasında Karşılaşılan Sorunların Analizi

472-512

İbrahim Halil YURDAKAL

Metaphoric Perceptions of Adults on Digital Concepts in Education

Eğitimde Dijital Kavramlara İlişkin Yetişkinlerin Metaforik Algıları

513-542

Özge TARHAN

Developing the Level of Political Conversation of Parents with Their Children

Ailelerin Çocuklarıyla Siyaset Konuşma Düzeyi Ölçeğinin Geliştirilmesi

543-571

Feryal BEYKAL ORHUN, Sultan Alev DİRİN

Pandemic Period Images in Middle School Students' Pictures (Case of Denizli Province)

Ortaokul Öğrencilerinin Resimlerinde Pandemi Dönemi İmgeleri (Denizli İli Örneği)

572-606

The Journal of Limitless Education and Research
Volume 7, Issue 3, 572 - 606

DOI: 10.29250/sead.1192230

Received: 21.10.2022

Article Type: Research

Accepted: 14.11.2022

Pandemic Period Images in Middle School Students' Pictures (Case of Denizli Province)*

Sultan Alev DİRİN, MEB, sarikayaalev@hotmail.com

Doç Dr. Feryal BEYKAL ORHUN, Pamukkale University, fbeykal@pau.edu.tr

Abstract: The Covid-19 epidemic, which affected the whole world in the first months of 2020, caused radical changes in many areas of life. Students in education life have been one of the groups most affected by the pandemic period. Face-to-face education was suspended, and distance education continued. It has been observed that middle school students who can use the internet and technology well today adapt to this new order more easily. Although the students kept up with this new era, they also faced a series of negative results. This study is important in terms of leading the researches to be done about the traces left by the subjects such as the beginning of the curfews with the pandemic period, the break in education, social distance, risk of contamination, and future anxiety. The study group of the research was formed with the participation of a total of 12 students between the ages of 10-14, studying in Denizli Merkezefendi district in the 2021-2022 academic year. Qualitative research techniques were used in this study, in which the reflections of the effects of the pandemic period on the pictures of children in the 10-14 age group included in the Z generation were interpreted. As a result of the research, it is recommended that in the process of transitioning to face-to-face education, children should prepare special programs and activities in order to repair their losses both academically and spiritually. There are no significant differences in the socioeconomic status of the students in the region where the research was conducted. It is recommended to conduct similar studies by determining a larger population and sample where this difference is evident. As a result of the research, it was seen that the students used yellow, green and red colors in the virus schemes they used. When the pictures were examined, it was observed that the children tried to describe the virus as a monster trying to swallow the world. The painting of living plants such as trees and flowers used in the paintings as dried has been one of the common drawing images. Another of the common features encountered in the paintings is that the human figures drawn are unhappy, pessimistic and alone. Also sun, earth etc. other planets are drawn unhappily in elements such as clouds. The human figures drawn due to the curfews were depicted either inside the house or on the balconies of the apartments.

Keywords: Pandemic, Covid-19, Distance education, Art education.

*This research was prepared from the master's thesis titled "The Reflection of the Psychological Perceptions of the Z Generation Children in the Pandemic Period on the Pictures" written by the 1st Author under the supervision of the 2nd Author.

Cited in: Dirin, A.S. & Orhun Beykal, F. (2022). Pandemic period images in middle school students' pictures (Case of Denizli province), Ortaokul öğrencilerinin resimlerinde pandemi dönemi imgeleri (Denizli ili örneği). *The Journal of Limitless Education and Research, Sınırsız Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 7(3), 572-606. DOI: 10.29250/sead.1192230.

First Author ORCID: 0000-0002-8232-4388

Second Author ORCID: 0000-0003-2739-1745

1. Introduction

Art has succeeded in being a part of man in every moment of his life. He used art as a tool while transferring human emotions to the outside world. While doing this, he turned to the branch of art that he found closest to himself. He has chosen a means of transmission in line with his own abilities, such as painting and music, literature, cinema and theatre.

Children convey the feelings and thoughts that exist in their inner world with the pictures they draw. For this reason, painting has become a tool that allows adults to connect with children.

Art education reveals and develops the talents and creativity of children. Today, parents and teachers are making more informed decisions about the importance of art education in raising children (Kırıçoğlu, 2002).

It is known that with an effective art education, children show their original production and creativity better. Children who are curious and questioning while exploring their surroundings better express their feelings and thoughts with art elements. Children who learn new things from every event and situation they touch and discover, use this situation in different learning.

With the developing technology, the difference between generations shows itself in all areas of life. Generation Z is the individuals whose upper limit is high school age, also known as internet children. With the opportunities brought by technology, the Z generation interacts with each other by talking or even communicating with each other, even if they are far away, with technological tools that fit in a pocket or can be worn in the arm. This intertwining with technology has reduced the distance to information to almost nothing (Demirkaya, Akdemir, Karaman & Atan, 2015).

The World Health Organization (WHO) shared with the public a kind of pneumonia cases that had not been encountered before in Wuhan, China on 31 December 2019. This virus, which was named "2019-vCoV" associated with pneumonia cases in January 2020, was associated with coronavirus disease, and later on, the disease caused by the virus named "SARS-CoV-2" was also named COVID-19 (T.R. Ministry of Health, 2020).

The Covid-19 epidemic, which spread very rapidly around the world, caused serious problems in the field of education, as well as in health, economy and social life. In order to

prevent the spread of the epidemic, curfews have come to the fore in many countries. Face-to-face education has been suspended in almost all countries.

Due to the epidemic in Turkey, face-to-face education was stopped in the 2019-2020 academic year between 14 March-29 June 2020. Although schools started face-to-face education at the beginning of the 2020-2021 academic year, a rapid increase was observed in the number of cases. For this reason, as of November 19, 2020, face-to-face education activities were stopped for the second time and education continued with distance education. As of March 1, 2021, in line with the decisions on "controlled normalization", face-to-face education has been started in all pre-school institutions, primary schools and 8th and 12th Grades. At the beginning of the 2021-2022 academic year, face-to-face education was introduced at all levels as of September.

The problems in the learning environment in the distance education process, the postponement of exam calendars, the inability to carry out the training of teachers about the distance education system, the formation of disadvantaged groups with insufficient technological equipment have emerged as a natural result of the system. With distance education, social interactions of children and young people have decreased (Chang & Satako, 2020).

With the closure of schools, the Ministry of National Education strengthened the infrastructure of the Education Information Network (EBA) and cooperated with the Turkish Radio and Television Corporation (TRT) in order to make distance education effective. Distance education activities in Turkey were carried out online through EBA TV in cooperation with EBA and TRT (Özer, 2020).

School closures and home quarantines may have restricted children's social life, directly affecting their mental health and educational life, and may have led to negative consequences. Although education is tried to be continued with the distance education system, it is possible that there is a learning gap in these children because families with different income levels cannot provide sufficient materials to their children (Van Lancker & Parolin, 2020).

2. Purpose, Significance and Limitations

Painting is a tool through which individuals can consciously or unconsciously convey their inner world to others. In this context, the art of painting provides us the opportunity to get to know the individual. When the art of painting is handled with other disciplines such as

developmental psychology, psychology, and social science, it can become a laboratory where we can observe the individual's expectations of the social environment, their perspectives on current events, and their psychological states. The observation tool in this laboratory is painting.

In the main study (Dirin & Beykal, 2022), in which this research was adapted, they aimed to reveal the psychological effects of the pandemic period on secondary school students, called the Z generation, by analyzing the pictures of children in this generation. Other sub-objectives are how do children give clues in their own perceptual, intellectual and emotional context in the pictures they make? In the light of these analyzes, can we understand the psychological processes, traumas, needs and normalities in their world? Answers to questions such as: In this article, only the images of the pandemic observed in the pictures of the students are discussed.

This study is important in terms of pioneering research on the traces left on students by subjects such as the onset of curfews with the pandemic period, the break in education, social distance, risk of contamination, and future anxiety.

The research was carried out on secondary school students aged 10-14, studying in Merkezefendi district of Denizli province. The gender distribution and socioeconomic status of the students in the study group were tried to be kept equal. In the main study (Dirin & Beykal, 2022), 12 works were examined and 5 works were included in this article.

3. Method

Qualitative research techniques were used in this study, in which the reflections of the perceptions of the 10-14 age group secondary school students about the pandemic period, representing the Z generation, were interpreted on their pictures. In this research, which was limited to the age range of 10-14, the beginning of curfews, the break in education, social distance, risk of contamination, distance education, etc. were revealed based on the pictures made by the children.

When the model of the research is examined in terms of time and method, it is a "case study". "This approach, also called case study, is briefly defined as an in-depth description and examination of a limited system" (Merriam, 2013: 40). According to Yin, "Case study is an empirical research method that is used in situations where a current phenomenon is studied in its real-life context, the boundaries between the phenomenon and its content are not clear-cut and there is more than one source of evidence or data" (Cited by Şimşek & Yıldırım, 2013: 314).

Before starting the research, the necessary permissions were obtained from the Denizli Provincial Directorate of National Education, with the approval obtained from the Ethics Committee of Pamukkale University Institute of Educational Sciences, Department of Fine Arts Education, Department of Painting Education.

Before the implementation process, researchers were introduced to the working groups and it was aimed to carry out the application in a more sincere, reliable environment and in harmony. General topics such as life without a pandemic, life with a pandemic, methods of coping with the pandemic, social distance, and masks save lives were presented to children. The researchers accompanied the children throughout the time they were painting and recorded the children's explanations about their drawings in the observation form.

3.1. Data Collection Tools

In a case study study, different data collection methods and tools should be used together as much as possible. Evidence for the case study comes from six sources: documents, archival records, interviews direct observation participant observation physical artifacts (document review). Using multiple data sources in data collection, creating a case study database and maintaining the evidence chain are important principles (Yin, 2003).

In this study, data were collected through interview form, observation form, worksheets made by students, researcher notes and expert opinions. The forms in the data collection tools are included in the appendices of the research.

3.3. Interview

Interview is defined as the activity of expressing the feelings and thoughts of the individuals participating in the research on a certain subject. The main purpose of the interview is to enter the inner world of the individual and try to understand his ideas. It is aimed to reach unobservable information such as the experiences, attitudes and perceptions, ideas, comments and reactions of the individual about the researched subject through the interview. There are different interview techniques such as structured, semi-structured, unstructured and focus group interviews (Yıldırım & Şimşek, 2008: 120; Sönmez & Alacapınar, 2011: 108).

Stewart and Cash (1985) defined the interview as “a mutual and interactive communication process based on asking and answering questions and for a predetermined and serious purpose” (Cited by Yıldırım & Şimşek, 2013:147). Conversational style interview technique was used in the research. Interviews can be recorded instantly with devices or by

taking notes, or they can be processed by the researcher after the interview is over (Gray, 2004: 217).

The interview questions of this research are understood in line with the opinions of experts and are designed in such a way that broad answers can be reached on the subject. The interviews were carried out in the classroom environment, accompanied by the researcher and the visual arts teacher of the course. 12 students participated in the interviews. Before the interviews started, the students were informed about the purpose of the interview and the confidentiality of their answers. During the interview, arrangements were made in the questions according to the flow of the interview. Open-ended questions and questions at the end were included. Although it differed for each student, the interviews lasted between 10 and 15 minutes.

3.4. Observation

We make observations in order to examine the events happening around us and to give meaning to the events, so observation is a part of our daily life. Observation is a method used to describe in detail the behavior that occurs in any environment or institution. In other words, it is a gaze directed at specific targets to gather information about a particular person, place, event, object, and situation (Yalçiner, 2006).

According to Karasar, observation is the shortest way to learn the knowledge, thoughts, attitudes and behaviors of individuals on various issues and their possible causes (Karasar, 2004). According to Merriam (2013), observation is used as a research tool when it is systematic and addresses a specific research question, in the preparation of reliable results, and when it is sensitive and under control. As an outsider, the researcher provides information such as specific events, behaviors that can be used as a reference for the next interview, or to provide information about the content, so that the participants can easily notice the data that are routine for them and that enable the understanding of the content.

In the study, the data related to the observations were collected using the "Observation Form" created by the researchers. The observation form was prepared considering the sub-problems of the research. With the help of the observation form, notes were taken on the way students expressed the pandemic, their application competencies, and behavior styles at every stage of the application and interview process.

3.5. Document

Documents is an umbrella term that refers to a wide range of written, visual, digital and physical material related to a work” (Merriam, 2013: 131). “Document analysis includes the analysis of written or visual materials containing information about the case or cases targeted to be investigated” (Yıldırım & Şimşek, 2013). In this research, the pictures drawn by the students and the analyzes on the pictures were examined as documents. The documents were provided in the art workshops and classrooms of the students during the course hours.

The institutions determined for the purpose of examining the non-formal education systems in Turkey and the world were examined with the data collection techniques of document review (Sönmez & Alacapınar, 2013) and literature review, which is defined as the collection and examination of all kinds of documents. Document analysis includes the examination of written or transcribed materials containing information about the subject to be researched.

In the arrangement of the researcher data; The researchers took care to keep a copy of the interview forms, observation forms and records, the activity studies, and the photographs taken during the activity, and the data sets were recorded by the researchers.

3.6. Data Collection

Data analysis “involves organizing what you see, hear and read so that you can understand your experience and what you learned from it” (Glesne, 2013: 256). In this research, the data obtained through observation, interview and documents will be analyzed with the "content analysis" technique. “Content analysis; It is defined as reaching concepts and relationships that can explain the collected data. The main purpose of content analysis is to reach concepts and relationships that can explain the collected data” (Yıldırım & Şimşek, 2013).

In this study, pictures collected from children were analyzed by content analysis method. Content analysis is a scientific approach that allows for the objective and systematic examination of oral, written and other materials. In content analysis, there are four stages: processing the qualitative research data obtained from the documents, coding the data, coding the themes, organizing the themes and codes, defining and interpreting the findings (Yıldırım & Şimşek, 2008).

In this study, the pictures drawn by the students were pre-screened and the works that were suitable for the given instruction were selected. After this stage, the images of the

pandemic period in the selected works were gathered under themes with the help of field experts. Finally, the obtained findings were interpreted.

3.7. Data Analysis

Data analysis “involves organizing what you see, hear and read so that you can understand your experience and what you learned from it” (Glesne, 2013: 256). In this research, the data obtained through observation, interview and documents will be analyzed with the “content analysis” technique. “Content analysis is defined as reaching concepts and relationships that can explain the collected data. The main purpose of content analysis is to reach concepts and relationships that can explain the collected data” (Yıldırım & Şimşek, 2011: 227).

In the process of processing the data according to the thematic framework of this research, the data that are related to each other were brought together in a meaningful and logical way, taking into account the relevant themes and codes, and the student interviews, application sheets, observation reports and picture analysis forms that the students reflected. At the stage of defining the findings, the answers given by the students to the relevant topic were structured in the form of direct quotations. The data collected as a result of interview, observation and document review were transcribed for content analysis and the data obtained are indicated in Table 1. In the main study by Dirin and Beykal, 12 students were interviewed, and in this study, the opinions of 5 students were included.

Table 1
Qualitative data set obtained during the data collection process

Data Collection Technique	Data Source	Materiel	N
Interview	Students	Interview form	12
Practice	Students	Practice	12
Observation	Students	Observation form	12

After each participant's observation form, interview form and application work were brought as a set, the researcher filled in the picture analysis form. In addition, he tried to provide diversity in the formation of themes and codes by giving an empty picture analysis form to two field experts and a psychologist. The following table has been created in order to identify the images of the pandemic period reflected in the pictures and to facilitate the analysis process.

Table 2
Pandemic images seen in pictures

Images
Images of the sky and natural events (Rainbow, sun, cloud, rain, lightning)
Shapes of nature (Mountain, forest, sea, stream)
Images of vehicles (car, bike, plane, train, truck)
Images for games (Park, home games, computer games)
Images about animals (Cat, dog, bird)
Images of space (house, stairs, street)
Images about people (Expression of emotions with mimic drawings)
Other

4. Results

In this chapter, the findings and comments obtained as a result of the examination of the observations, interviews and document analyzes made in the context of the reflection of the psychological perceptions of the Z generation children during the pandemic period are included. Themes and codes were created within the framework of the data analyzed by content analysis. In addition to the researcher, the opinions of two field experts were consulted in the creation of themes and codes. The themes and codes that emerged as a result of the data analysis were tried to be reflected below within the framework.

4.1. Findings Regarding the Activities Done by Students to Get Rid of Anxiety and Worries During the Pandemic Period

Within the scope of the sub-problems of the research, the themes and codes obtained regarding which tools the participants used to express their feelings during the pandemic process were given.

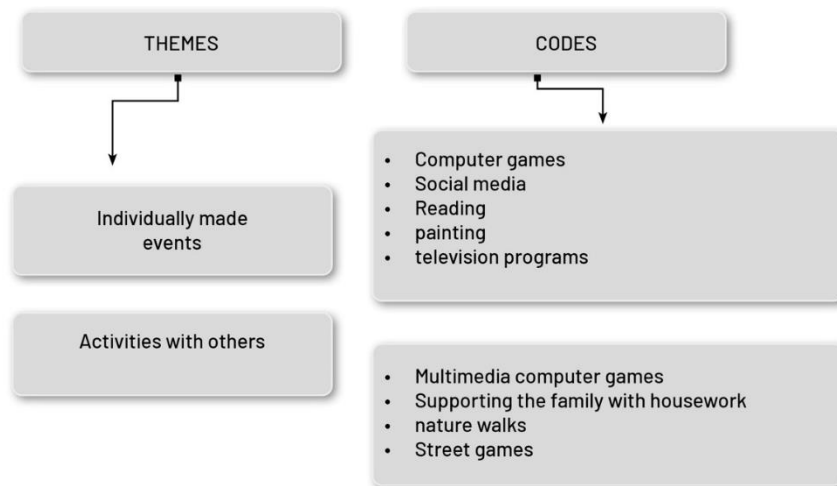

Figure 1. Activities to get rid of anxiety and worries

In line with what the students said, it can be said that female students use social media more than male students. In addition, it has been concluded that female students do activities such as helping the family with house and garden chores, painting, watching movies-series and reading books in order to get away from the anxiety of the pandemic period.

It was determined that male students played computer games more. It has been found that even if the same environment cannot be shared physically, they prefer to play games in environments where they can share the same screen.

Male students tried to ignore the negative conditions brought by the pandemic in the computer environment more than female students. It has been observed that they can meet their socialization needs by playing football and computer games that can be connected from multiple environments.

4.2. Findings Concerning the Problems Experienced in Visual Arts Lesson with Distance Education and the Role of Activities within the Scope of Visual Arts Lesson in Reducing Anxiety and Concern

The themes and codes created within the scope of the second sub-problem of the research "What are the problems you encountered in this process? Did the painting activities help alleviate the distress brought by the pandemic?" formed around the questions. Themes and codes were created with the opinions of two field experts as well as the researcher. The themes and codes that emerged as a result of the data analysis are given in Figure 2.

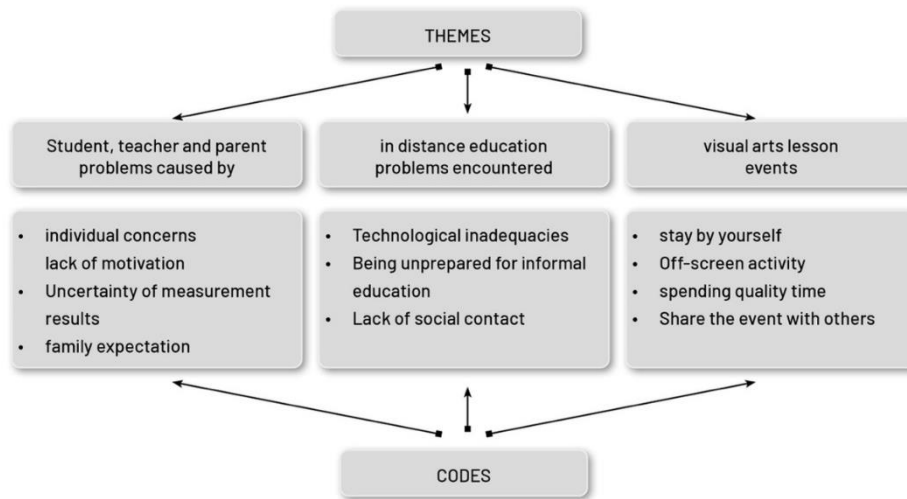

Figure 2. Problems encountered and the effect of visual arts course on mental state

In line with the data obtained from the interview records, it was determined that the children had some problems with distance education. It has been observed that there are negative situations such as unwillingness to participate in the course, an environment without interaction, an educational environment other than the usual school format, high family expectations in terms of academic success in the process, connection problems, lack of technological equipment. In addition, they stated that visual arts activities are an occupation they do by staying away from the screen and they provide an environment for them to express their feelings in a different way of expression.

In line with these findings, students gave similar answers to the subject that distance education and visual arts course is difficult. Students expressed a common opinion that they were reluctant to study because there would be no exams and absenteeism problems during the pandemic.

In the context of the findings, it is possible to say that students do not have academic success anxiety in the distance education process. In addition, it was observed that they relaxed mentally while doing visual art activities. It can be concluded that they prefer painting because it is an activity other than the activities done with technological tools.

4.3. Findings Regarding the Images Observed in the Paintings of Generation Z Children Related to the Pandemic Period

The themes and codes created within the scope of the third sub-problem of the research were created together with the researchers and field experts within the framework of the painting works done by the students. The relationship of the images found in each student's

work with the pandemic period was examined. Findings resulting from data analysis are given in Figure 3.

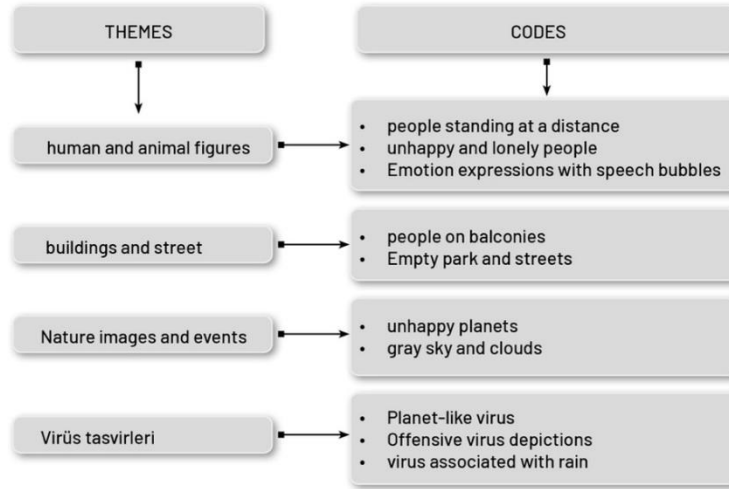

Figure 3. Covid-19 and pandemic images seen in the pictures

Student works describing the pandemic period in line with the data obtained from the results of the interviews and the painting works done by the students are given below. Researchers did not include their own interpretations when creating the findings.

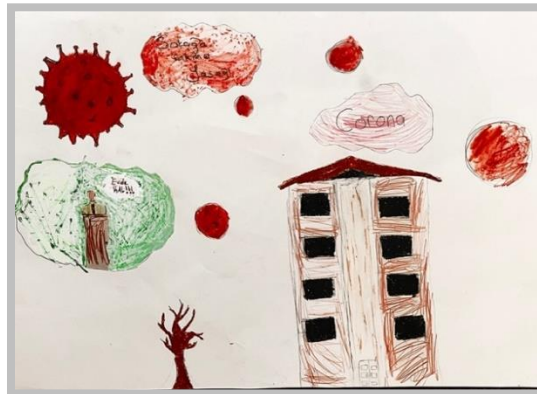
Picture 1 (K1)

When Picture 1 is examined in terms of images, a child figure is depicted who longs to hug his mother. He expressed this longing with thought bubbles. In one of the balloons, a mother-daughter figure hugging each other is seen, and in the other, mother-daughter figures who have to keep their distance due to illness are seen. In addition, disease-preventing objects such as masks and colognes are included in the picture. The mimics of the figure sitting in the present tense and sitting on the sofa are drawn unhappily. In the figures placed inside the thought bubbles, the period when there was no pandemic was depicted as happy.

Picture 2 (E1)

When Picture 2 is examined in terms of images, issues related to curfews are seen. The communication of the figures takes place at a distance. This distance can also be evaluated as an image reflecting the pandemic. A policeman fines someone who goes out on the street without a mask. Ambulance in front of police car is considered as pandemic image. There are six human figures in the work. The human figures playing with toy guns on the balconies are depicted as males, and the person holding a musical instrument is depicted as a females.

Picture 3 (E2)

The human figure in Picture 3, who is thought to be a politician, calls people to "Stay at Home" from the podium. With the call of the person in the pulpit, the virus harms the plants since there are no people on the street. It is observed that the tree has dried due to the rain of the virus from the sky. In children's paintings, the tree is a symbol of joy. In addition, the tree represents the development of the person, a great change. Dried wood and fallen leaves reflect depressive feelings. (Di Leo, cited in Okyay, 2008). Picture 3 shows a dried tree.

Picture 4 (K2)

Picture 4 shows a course that is implemented with the distance education system, with the support of the technological tools and the interruption of face-to-face education. There is an online classroom environment on the computer screen. As it can be understood from the lines on the people drawn on the screen, participation in the lesson is low. "Stay at Home!" affixed to the room's outward window. The slogan stands out. Seeing the blue sky through the window is considered a metaphor of freedom. The dried flower in the pot on the table gives a feeling of hopelessness.

Picture 5 (K3)

In Picture 5, the virus is depicted as a monster trying to devour the Earth, likened to a planet with monster images added. The virus is drawn larger than the Earth. The longing for the old days is described in the lower right corner of the picture by drawing the playground on a sunny and beautiful day. Pandemic images are not found in the playground.

5. Conclusion and Discussion

In this research, it is aimed to reveal the psychological effects of the pandemic period on secondary school students by analyzing the pictures of children in this generation. In this context, interviews, observations and practice studies were conducted with the working group. The following results were obtained with the data obtained at the end of the study.

5.1. "What Kind of Escape Ways are Seen to Get Rid of Anxiety and Worries During the Pandemic Period?" Results of the Sub-Problem

According to the participants, many problems were encountered during the pandemic period. Most of the male students coded between male 1-6 spent time with technological devices to get rid of anxiety and worries and ignore those feelings. Among the participants, the female students coded as female 1-6 preferred activities such as painting, listening to music, reading books, doing sports and helping their mothers with housework as a way of escaping from anxiety and worries.

One of the other results that emerged was that the students generally had a fear of losing their loved ones, so they had to stay away from their sick and elderly relatives completely, and they were worried about what would happen if they could not transition to a normal life.

Another result of the studies on the sub-problem of the research is that males spend more time with technological devices during the pandemic period compared to females. Males interacted less with family members and friends compared to females.

5.2. "Were there any problems in the Visual arts lesson with distance education? Has the visual arts lesson contributed to reducing anxiety and anxiety during the pandemic period?" Results of the Sub-Problem

When the problems of concentration in lessons with distance education were examined, no difference was observed between males and females. Negative situations such as unwillingness to participate in the course, an environment without interaction, an educational environment outside the usual school format, high family expectations in terms of academic success in the process, connection problems, and insufficient technological equipment were experienced. In addition, it has been determined that visual arts activities are more enjoyable than other courses because they are an occupation that they do away from the screen and provide an environment for them to express their feelings in a different way of expression.

It has also been observed that the "Art at Home" activities carried out by the Ministry of National Education during the pandemic period encouraged students to do painting activities at home.

Some research results examining the effects of distance education processes on education are as follows: Kenan et al. (2021) stated that the distance education process in the pandemic period created complacency in the students in their study, in which they took the

opinions of the classroom teachers, and that after a while, due to the comfort of the home environment, lack of concentration, being away from school, reluctance towards the lesson, and children could not focus on the lesson. Arslan et al. (2021) in the study they conducted with the parents of secondary school children during the distance education period during the pandemic period, they found that they experienced indifference to other branch courses other than the main courses they took in education two days a week and that they could not concentrate on these branch lessons. Online lessons limited teacher-child interaction, making it difficult for children to develop a safe and supportive relationship with their teachers (Cardullo et al., 2021).

However, the fact that the visual arts course is seen as a course in which students can express themselves freely and comfortably under any circumstances has further revealed the importance of this course.

5.3. "What are the images reflected in the pictures of secondary school students about the pandemic period?" Results of the Sub-Problem

As a result of the picture analysis, it was seen that the students included familiar pictorial schemes. Deficiencies were observed in the diagrams used. Objects such as trees and buildings are not included in the superficial drawn details. There was no significant difference between the students regarding the use of color.

Participants usually drew the virus image using the colors yellow, green and red. As a result of the evaluations, it was observed that the children tried to explain the virus as a monster trying to swallow the world, or as an image descending from the sky to the world like rain.

One of the common features encountered in the paintings is that the human figures drawn are unhappy, pessimistic and alone. Also sun, earth etc. other planets are drawn unhappily in elements such as clouds. While the health workers were portrayed as heroes, it was seen that the gender of this figure was depicted as male.

The human figures drawn due to the curfews were depicted either inside the house or on the balconies of the apartments.

In the results of the research, it is thought that children's moods are reflected in their pictures. The children effectively reflected the old life they longed for, their anxiety caused by the virus, their loneliness, and the asocial order, which was the necessity of the period, in their paintings.

6. Suggestions

Suggestions in the light of the data obtained from the research; recommendations for educators, researchers and parents are presented below.

6.1. Recommendations for Educators

All students in the study group of the research are in adolescence. In the stage considered as the critical period, these children tried to cope with negative situations such as focusing on lessons and lack of concentration, as well as their fears of getting sick or losing loved ones. In the process of transitioning to face-to-face education, it is recommended that children prepare special programs and activities in order to repair their losses both academically and spiritually. In addition, it is recommended that the healing power of art should not be forgotten, and the visual arts course should be placed in a position that will strengthen the student's affective processes rather than an elective course.

6.2. Advice for Parents

Giving information in education is hierarchical. The previous level forms the floor of the next level. It is recommended to implement educational programs that are supportive in terms of eliminating the deficiencies of the students in the distance education process.

For students with antisocial attitudes, it is recommended to encourage to participate in cultural, artistic and sports activities.

6.3. Recommendations for Researchers

This research was conducted with 12 students studying at the secondary school level. For researchers who want to see the traces of the pandemic period from a wider perspective in terms of painting, it is recommended to increase the number of working groups.

Qualitative research design was used in the research. In the future, studies using quantitative and mixed methods can be conducted.

STATEMENT OF CONFLICT OF INTEREST

The authors declare that there is no conflict of interest in this study.

STATEMENT OF RESEARCH AND PUBLICATION ETHICS

The authors declare that this study complies with research and publication ethics.

The necessary permission to conduct the study was obtained from Social and Human Sciences Research and Publication Ethics Committee of Pamukkale University (2021-04-07/68282350/2018/G07 reference code)

AUTHOR RESPONSIBILITY STATEMENT

The authors declare that the "Conceptual Framework, Research, Collecting Resources, Visualization" part of this work was done by Sultan Alev DİRİN, "Design, Data Analysis, Review and Editing" part of this work was done by Assoc. Prof. Dr. Feryal BEYKAL ORHUN.

Ortaokul Öğrencilerinin Resimlerinde Pandemi Dönemi İmgeleri (Denizli İli Örneği)*

Sultan Alev DİRİN, MEB, sarikayaalev@hotmail.com

Doç Dr. Feryal BEYKAL ORHUN, Pamukkale Üniversitesi, fbeykal@pau.edu.tr

Özet: 2020 yılının ilk aylarında tüm Dünyayı etkisi altına alan Covid-19 salgını hayatın birçok alanında köklü değişimlere neden olmuştur. Eğitim hayatındaki öğrenciler pandemi döneminden en çok etkilenen gruplardan biri olmuştur. Yüz yüze eğitime ara verilmiş, uzaktan eğitimle eğitim öğretime devam edilmiştir. Günümüzde internet ve teknolojiyi iyi kullanabilen ortaokul öğrencilerinin bu yeni düzene daha rahat uyum sağladığı gözlenmiştir. Öğrenciler, bu yeni döneme her ne kadar ayak uydurmuş olsa da bir dizi olumsuz sonuçlarla da karşılaşmıştır. Bu çalışma pandemi dönemiyle birlikte sokağa çıkma yasaklarının başlaması, eğitim öğretime verilen ara, sosyal mesafe, bulaş riski, gelecek kaygısı gibi konuların ortaokul öğrencilerinde bıraktığı iz konusuyla ilgili yapılacak olan araştırmalara öncülük etmesi bakımından önem taşımaktadır. Araştırmanın çalışma grubu, 2021-2022 eğitim-öğretim yılında Denizli Merkezefendi ilçesinde öğrenim gören 10-14 yaş aralığında toplam 12 öğrencinin katılımıyla oluşturulmuştur. Araştırma bulgularında öğrencilerin pandemi döneminde kaygı ve endişelerinden kurtulmak için yaptıkları etkinlikler ve pandemi dönemiyle ilgili Z kuşağı çocuklarının resimlerinde gözlenen imgelere yer verilmiştir. Z kuşağına dâhil 10-14 yaş grubundaki çocukların pandemi dönemi etkilerinin resimlerine yansımalarının yorumlandığı bu araştırmada nitel araştırma teknikleri kullanılmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin resimlerinde kullandıkları virüs şemalarında sarı, yeşil ve kırmızı renkleri hâkim olarak kullandıkları görülmüştür. Resimler incelendiğinde çocukların virüsü dünyayı yutmaya çalışan bir canavar, gibi anlatmaya çalıştıkları izlenmiştir. Resimlerde kullanılan ağaç, çiçek gibi canlı bitkilerin kurumuş olarak resmedilmesi ortaya çıkan ortak çizim imgelerinden olmuştur. Resimlerde karşılaşılan ortak belirgin özelliklerden bir diğeri de çizilen insan figürlerinin mutsuz, karamsar ve tek başına olmalarıdır. Ayrıca güneş, dünya vb. diğer gezegenler, bulut gibi öğelerde mutsuz bir şekilde çizilmiştir. Sokağa çıkma yasakları sebebiyle çizilen insan figürleri ya ev içinde ya da apartmanların balkonlarında resmedilmiştir. Araştırma sonucunda yüz yüze eğitime geçilen süreçte çocukların o dönemki kayıplarını gerek akademik anlamda gerekse ruhsal anlamda tamir etmek adına bakanlık yetkilileri ve eğitimcilerle düzenleyici özel programlar, aktiviteler hazırlamaları önerilmektedir.

Anahtar Sözcükler: Pandemi, Covid-19, Uzaktan eğitim, Sanat eğitimi.

*Bu araştırma 2. Yazar danışmanlığında 1. Yazar tarafından hazırlanan "Pandemi Dönemi Z Kuşağı Çocuklarının Psikolojik Algılarının Resimlerine Yansımaları" konulu yüksek lisans tezinden düzenlenmiştir.

Künyesi: Dirin, A.S. & Orhun Beykal, F. (2022). Pandemic period images in middle school students' pictures (Case of Denizli province), Ortaokul öğrencilerinin resimlerinde pandemi dönemi imgeleri (Denizli ili örneği). *The Journal of Limitless Education and Research, Sınırsız Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 7(3), 572-606. DOI: 10.29250/sead.1192230.

Birinci Yazar ORCID:0000-0002-8232-4388

İkinci Yazar ORCID: 0000-0003-2739-1745

1. Giriş

Sanat, insanın her anında onun bir parçası olmayı başarmıştır. İnsan duygularını dış dünyaya aktarırken sanatı bir araç olarak kullanmıştır. Bunu yaparken de kendine en yakın bulunduğu sanat dalına yönelmiştir. Resim ve müzik, edebiyat, sinema, tiyatro gibi kendi yetenekleri doğrultusundan bir aktarım aracı seçmiştir.

Çocuklar, iç dünyalarında var olan duygu ve düşünceleri çizdikleri resimlerle aktarırlar. Bu nedenle resim yetişkinlerin çocuklarla bağlantı kurabilmesini sağlayan bir araç haline gelmiştir. Etkili bir sanat eğitimi ile çocukların özgün üretimlerini ve yaratıcılıklarını daha iyi gösterdikleri bilinmektedir. Etrafını keşfederken merak eden, sorgulayan, çocuklar duygu ve düşüncelerini sanat öğeleri ile daha iyi ifade ederler.

Sanat eğitimi çocukların yeteneklerini ve yaratıcılıklarını açığa çıkarır ve geliştirir. Günümüzde sanat eğitiminin çocukların yetiştirilmesindeki önemi konusunda ebeveynler ve öğretmenler daha bilinçli kararlar vermektedirler (Kırıçoğlu, 2002).

Günümüzde gelişen teknoloji ile birlikte kuşaklar arasındaki fark hayatın her alanında kendini göstermektedir. Z kuşağı en üst sınırı lise çağındaki olan, internet çocukları olarak da anılan bireylerdir. Teknolojinin getirdiği imkanlarla birlikte Z kuşağı uzakta olsalar bile cebe sığan veya kola takılan teknolojik araçlarla her an konuşarak hatta görüntülü iletişim kurarak, birbirleriyle etkileşim içindedirler. Teknolojiyle bu iç içelik bilgiye mesafeyi yok denecek kadar aza indirmiştir (Demirkaya, Akdemir, Karaman ve Atan, 2015).

31 Aralık 2019 tarihinde Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), daha önce karşılaşılmayan zatürre vakalarının Çin'in Wuhan şehrinde tespit edildiğini kamuoyuna bildirdi. Bu zatürre vakaları koronavirüs hastalığı ile ilişkilendirilmiş, ilerleyen tarihlerde "SARS-CoV-2" olarak adlandırılmış virüsünün yol açtığı hastalığa da COVID-19 adı verilmiştir (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2020).

Dünya genelinde çok hızlı şekilde yayılan Covid-19 salgını başta sağlık, ekonomi ve sosyal yaşamda olduğu gibi eğitim alanında da ciddi sorunlar ortaya çıkmasına neden olmuştur. Salgının yayılım hızının önüne geçebilmek için pek çok ülkede sokağa çıkma yasakları gündeme gelmiştir. Hemen hemen bütün ülkelerde yüz yüze eğitime ara verilmiştir.

Türkiye'de de salgın nedeniyle 2019-2020 eğitim-öğretim yılında 14 Mart-29 Haziran 2020 döneminde yüz yüze eğitim durmuştur. 2020-2021 eğitim-öğretim yılı başında okullar yüz yüze eğitime başlamasına karşın vaka sayılarında hızlı bir artış gözlenmiştir. Bu nedenle tekrar 19 Kasım 2020'den itibaren yüz yüze eğitim faaliyetleri ikinci kez durmuş eğitim öğretime

uzaktan eğitimle devam edilmiştir. 1 Mart 2021 tarihinden itibaren ise “kontrollü normalleşme” ye yönelik kararlar doğrultusunda tüm okul öncesi kurumları ve ilkokullar ile 8. ve 12. sınıflarda yüz yüze eğitime geçilmiştir. 2021-2022 Eğitim öğretim yılı başında ise eylül ayından itibaren tüm kademelerde yüz yüze eğitime geçilmiştir.

Uzaktan eğitim sürecinde öğrenme ortamındaki sorunlar, sınav takvimlerinin ertelenmesi, öğretmenlerin uzaktan eğitim sistemi hakkındaki eğitimlerinin yürütülememesi, teknolojik alet yetersizliği bulunan dezavantajlı gurupların oluşması sistemin doğal sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Uzaktan eğitimle birlikte çocuklar ile gençlerin sosyal etkileşimleri azalmıştır (Chang ve Satako, 2020).

Okulların kapanması ile birlikte Millî Eğitim Bakanlığı uzaktan eğitimi etkin kılmak için, Eğitim Bilişim Ağı (EBA) alt yapısını güçlendirmiş, Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu (TRT) ile iş birliği yapmıştır. Türkiye’de uzaktan eğitim faaliyetleri online olarak EBA ve TRT iş birliği ile EBA TV üzerinden yürütülmüştür (Özer, 2020).

Okulların kapatılması ve ev karantinaları çocukların sosyal yaşam alanlarını kısıtlamış ruh sağlıklarını ve eğitim hayatlarını doğrudan etkileyerek olumsuz sonuçların ortaya çıkmasına neden olmuş olabilir. Her ne kadar uzaktan eğitim sistemi ile eğitim sürdürülmeye çalışılsa da gelir düzeyi farklı olan aileler çocuklarına yeterli materyalleri sağlayamadıkları için bu çocuklarda öğrenme açığı olması muhtemeldir (Van Lancker ve Parolin, 2020).

2. Amaç, Önem ve Sınırlılıklar

Resim sanatı, bireylerin iç dünyalarını bilinçli ya da bilinçsiz şekilde başkalarına aktarabildiği bir araçtır. Bu bağlamda resim sanatı bize bireyi tanıma imkânı sağlar. Resim sanatı gelişim psikolojisi, ruh bilim, toplum bilim gibi birçok disiplinle birlikte ele alındığında bireyin sosyal çevre beklentilerini, güncel olaylara bakış açılarını ve içinde bulunduğu psikolojik durumların çözümlenmesine destek sağlar. Birey tüm bunların çözümlenmesinde resim sanatını bir araç olarak kullanır.

Bu araştırmanın uyarlandığı asıl çalışmada Dirin ve Beykal (2022), pandemi döneminin Z kuşağı diye adlandırılan ortaokul öğrencilerinde bıraktığı psikolojik etkileri, bu kuşaktaki çocuk resimlerini çözümleyerek ortaya koymayı amaçlamışlardır. Diğer alt amaçlar ise çocuklar yaptıkları resimlerde kendi algısal, düşünsel duygusal bağlamda nasıl ipuçları verirler? Bu çözümler ışığında dünyalarında yer alan psikolojik süreçleri, travmaları, ihtiyaçları,

normallikleri anlayabilir miyiz? gibi soruların cevapları aranmıştır. Bu makalede ise yalnızca öğrencilerin resimlerinde gözlenen pandemi imgeleri ele alınmıştır.

Bu çalışma pandemi dönemiyle birlikte sokağa çıkma yasaklarının başlaması, eğitim öğretime verilen ara, sosyal mesafe, bulaş riski, gelecek kaygısı gibi konuların öğrencilerde bıraktığı izler ile ilgili yapılacak olan araştırmalara öncülük etmesi bakımından önem taşımaktadır.

Araştırma Denizli ili Merkezefendi ilçesinde eğitim görmekte olan 10-14 yaş aralığındaki ortaokul öğrencileri üzerinde yapılmıştır. Çalışma grubundaki öğrencilerin cinsiyet dağılımları, sosyoekonomik durumları eşit tutulmaya çalışılmıştır. Asıl çalışmada (Dirin ve Beykal, 2022), 12 öğrenci çalışması incelenmiş bu makalede ise 5 çalışmaya yer verilmiştir.

3. Yöntem

3.1. Araştırmanın Modeli

Z kuşağını temsilen 10-14 yaş grubundaki ortaokul öğrencilerinin pandemi dönemiyle ilgili algılarının resimlerine yansımalarının yorumlandığı bu çalışmada nitel araştırma teknikleri kullanılmıştır. 10-14 yaş aralığı ile sınırlandırılan bu çalışmada, sokağa çıkma yasaklarının başlaması, eğitim öğretime verilen ara, sosyal mesafe, bulaş riski, uzaktan eğitim, gibi konular çocukların yaptıkları resimlerden yola çıkarak ortaya konmuştur.

Araştırmanın modeli zaman ve metod yönünden incelendiğinde bir “durum çalışması” (Case Study)’dir. “Vaka çalışması olarak da adlandırılan bu yaklaşım kısaca sınırlı bir sistemin derinlemesine betimlenmesi ve incelenmesi olarak tanımlanmaktadır” (Merriam, 2013: 40). Yin’e göre (2003) “Durum çalışması, güncel bir olguyu kendi gerçek yaşam çerçevesi içeriğinde çalışılan, olgu ve içinde bulunduğu içerik arasındaki sınırların kesin hatlarıyla belirgin olmadığı ve birden fazla kanıt veya veri kaynağının mevcut olduğu durumlarda kullanılan görgül bir araştırma yöntemidir” (Akt. Şimşek ve Yıldırım, 2013:314).

Araştırmaya başlanmadan önce Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı Etik Kurulu’ndan alınan onay ile birlikte Denizli İl Millî Eğitim Müdürlüğü’nden gerekli izinler alınmıştır.

Uygulama süreci öncesinde araştırmacıların çalışma gruplarıyla tanışması sağlanıp uygulamanın daha samimi, güvenilir bir ortamda ve uyum içerisinde yapılması hedeflenmiştir. Çocuklara pandemisiz hayat, pandemili hayat, pandemiyle baş etme yöntemleri, sosyal mesafe, maske hayat kurtarır gibi genel başlıklar sunulmuştur. Araştırmacılar çocukların resim yaptıkları

süre boyunca çocuklarla aynı ortamda bulunmuş çalışmalara müdahalede bulunmayarak sadece bu süreçte çocukların resimlerine dair açıklamalarını gözlem formuna kaydetmişlerdir.

3.2. Araştırmanın Modeli

Durum çalışması kullanılan bir araştırmada farklı veri toplama yöntemleri ve araçları olabildiğince birlikte kullanılmalıdır. Durum çalışması için kanıtlar altı kaynaktan gelmektedir: belgeler, arşiv kayıtları, görüşmeler direk gözlem katılımcı gözlem fiziksel eserler (doküman incelemesi). Veri toplamada çoklu veri kaynağı kullanma, durum çalışması veri tabanı oluşturma kanıt zincirini sürdürme önemli ilkelere (Yin, 2003).

Bu araştırmada veriler, görüşme formu, gözlem formu, öğrencilerin yaptıkları çalışma yapıtları, araştırmacı notları ve uzman görüşleri yoluyla toplanmıştır. Veri toplama araçlarında yer alan formlar araştırmanın ekler bölümünde yer almaktadır.

3.3. Görüşme

Görüşme, araştırmaya katılan bireylerin belli bir konuda duygu ve düşüncelerini anlatma etkinliği olarak tanımlanmaktadır. Görüşmenin temel amacı bireyin iç dünyasına girerek onun fikirlerini anlamaya çalışmaktır. Görüşme yoluyla araştırılan konu hakkında bireyin deneyimleri, tutum ve algıları, yorumları ve tepkileri gibi gözlenemeyen bilgilere ulaşılması hedef alınır. Yapılandırılmış, yarı yapılandırılmış, yapılandırılmamış ve odak grup görüşmesi şeklinde farklı görüşme teknikleri vardır (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 120; Sönmez ve Alacapınar, 2011: 108).

Stewart ve Cash (1985) görüşmeyi, “önceden belirlenmiş ve ciddi bir amaç için yapılan, soru sorma ve yanıtlama tarzına dayalı karşılıklı ve etkileşimli bir iletişim süreci” olarak tanımlamıştır (Akt: Yıldırım ve Şimşek, 2013: 147). Araştırmada sohbet tarzı görüşme tekniği kullanılmıştır. Görüşmeler, anında cihazlarla ya da not tutularak kayıt altına alınabileceği gibi görüşme bittikten sonra da araştırmacı tarafından işlenebilir (Gray, 2004: 217).

Bu araştırmanın görüşme soruları uzman görüşleri doğrultusunda anlaşılır ve konuyla ilgili geniş cevaplara ulaşılacak şekilde tasarlanmıştır. Görüşmeler sınıf ortamında araştırmacı ve dersin görsel sanatlar öğretmenin refakatinde gerçekleştirilmiştir. Görüşmelere 12 öğrenci katılmıştır. Görüşmeler başlamadan önce öğrencilere görüşmenin amacı ve verecekleri cevapların gizliliği konusunda bilgi verilmiştir. Görüşme esnasında sorularda görüşmenin akışına göre sorularda düzenlemeler yapılmıştır. Açık uçlu sorularla sonda sorulara yer verilmiştir. Her öğrencide farklılık gösterse de görüşmeler 10 ile 15 dakika aralığında sürmüştür.

3.4. Gözlem

Çevremizde gelişen olayları incelemek ve olaylara anlam vermek için gözlem yaparız bu nedenle gözlem günlük yaşantımızın bir parçasıdır. Gözlem herhangi bir ortamda ya da kurumda oluşan davranışı ayrıntılı olarak tanımlamak amacıyla kullanılan bir yöntemdir. Bir başka deyişle belli bir kimse, yer, olay, nesne ve duruma ilişkin bilgi toplamak için belirli hedeflere yöneltilmiş bir bakıştır (Yalçın, 2006).

Karasar'a göre gözlem; bireylerin çeşitli konulardaki bilgi, düşünce, tutum ve davranışları ile bunların olası nedenlerinin öğrenilmesinde en kestirme yoldur. (Karasar, 2006). Merriam'a göre ise gözlem; "sistemik ve belirli bir araştırma sorusuna hitap ettiğinde, güvenilir sonuçların hazırlanmasında, hassas ve kontrol altında olduğunda bir araştırma aracı" olarak kullanılır (Merriam, 2013). Araştırmacı dışarıdan bakan biri olarak, katılımcıların kendilerine göre rutinleşmiş ve içeriğin anlaşılmasını sağlayan verileri kolayca fark edebilmesini, içerik hakkında bilgi sağlamak veya bir sonraki görüşmeye referans edebilecek belirli olay, davranış gibi bilgileri sağlamaktadır.

Araştırmada gözlemlere ilişkin veriler araştırmacılar tarafından oluşturulan "Gözlem Formu" kullanılarak toplanmıştır. Gözlem formu araştırmanın alt problemleri göz önüne alınarak hazırlanmıştır. Gözlem formunun yardımıyla uygulama ve görüşme sürecinin her aşamasında öğrencilerin pandemi konusunu ifade ediş şekillerine, uygulama yeterliliklerine, davranış biçimlerine dair notlar alınmıştır.

3.5. Doküman

Dokümanlar bir çalışmayla ilgili yazılı, görsel, dijital ve fiziksel geniş bir materyale işaret eden şemsiye bir terimdir" (Merriam, 2013: 131). "Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı veya görsel materyallerin analizini kapsar" (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu çalışmada öğrencilerin çizdiği resimler ve resimler üzerindeki analizler birer doküman olarak incelenmiştir. Dokümanlar öğrencilerin ders saati içerisinde sanat atölyelerinde ve sınıflarında temin edilmiştir.

Türkiye ve Dünya'da bulunan yaygın eğitim sistemlerinin incelenmesi amacıyla belirlenen kurumlar, her türlü belgenin toplanıp incelenmesi olarak tanımlanan doküman incelemesi (Sönmez & Alacapınar, 2013) ve alan yazın taraması veri toplama teknikleri ile irdelenmiştir. Doküman analizi, araştırılması hedeflenen konu hakkında bilgi içeren yazılı ya da kâğıda aktarılmış materyallerin incelenmesini kapsamaktadır.

Araştırmacı verilerin düzenlenmesinde; Görüşme formlarının, gözlem form ve kayıtlarının, etkinlik çalışmalarının, etkinlik sırasında çekilen fotoğrafların birer kopyasının saklanmasına, itina göstermiş ve veri setlerinin dökümleri araştırmacılar tarafından yapılmıştır.

3.6. Verilerin Toplanması

Veri analizi, “yaşadığınız deneyimi ve ondan ne öğrendiğinizi anlayabilmeniz için gördüğünüzü, duyduğunuzu ve okuduğunuzu düzenlemeyi içerir” (Glesne, 2013: 256). Bu araştırmada gözlem, görüşme ve dokümanlar yoluyla elde edilen veriler “içerik analizi” tekniği ile çözümlenmiştir. “İçerik analizi; toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşma olarak tanımlanmaktadır. İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır” (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Bu araştırmada çocuklardan toplanan resimler içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. İçerik analizi sözel, yazılı ve diğer materyallerin nesnel ve sistematik şekilde incelenmesine olanak tanıyan bilimsel bir yaklaşımdır. İçerik analizinde, dokümanlardan elde edilen nitel araştırma verilerinin işlenmesi, verilerin kodlanması, temaların kodlanması, tema ve kodların düzenlenmesi, bulguların tanımlanması ve yorumlanması şeklinde dört aşama bulunmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Bu çalışmada öğrencilerin çizmiş olduğu resimler ön elemeyden geçirilmiş ve verilen yönergeye uygun olan eserler seçilmiştir. Bu aşamadan sonra seçilen eserlerde pandemi dönemine ait imgeler alan uzmanlarının yardımıyla temalar altında toplanmıştır. Son olarak elde edilen bulgular yorumlanmıştır.

3.7. Verilerin Analizi

Veri analizi, “yaşadığınız deneyimi ve ondan ne öğrendiğinizi anlayabilmeniz için gördüğünüzü, duyduğunuzu ve okuduğunuzu düzenlemeyi içerir” (Glesne, 2013: 256). Bu araştırmada gözlem, görüşme ve dokümanlar yoluyla elde edilen veriler “içerik analizi” tekniği ile çözümlenecektir.

Bu araştırmanın tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi aşamasında, birbiriyle ilişki olan veriler, anlamlı ve mantıklı bir biçimde, ilgili temalar ve kodlar gözetilerek, öğrencilerin yansıtmış oldukları öğrenci görüşmeleri, uygulama yapıları, gözlem tutanakları ve resim analiz formları tutarlı bir biçimde bir araya getirilmiştir. Bulguların tanımlanması aşamasında öğrencilerin ilgili konuya vermiş oldukları yanıtlar, doğrudan alıntı biçiminde yapılandırılmıştır. Görüşme, gözlem ve doküman incelemesi sonucunda toplanan veriler, içerik analizi yapmak

üzere yazıya aktarılmış ve elde edilen veriler tablo 1’de belirtilmiştir. Dirin ve Beykal’ın yaptığı asıl çalışmada 12 öğrenci ile görüşülmüştür bu çalışmada ise 5 öğrenci görüşüne yer verilmiştir.

Tablo 1

Veri toplama sürecinde elde edilen nitel veri seti

Veri Toplama Tekniği	Veri Kaynağı	Materyal	Adet
Görüşme	Öğrenciler	Görüşme formu	12
Uygulama	Öğrenciler	Çalışma	12
Gözlem	Öğrenciler	Gözlem formu	12

Her bir katılımcının gözlem formu, görüşme formu ve uygulama çalışması set halinde getirildikten sonra araştırmacı resim analiz formunu doldurmuştur. Ayrıca iki alan uzmanına ve bir psikoloğa boş birer resim analiz formu vererek tema ve kodların oluşmasında çeşitlilik sağlamaya çalışmıştır. Resimlere yansıyan pandemi dönemi imgelerini belirlemek, analiz sürecini kolaylaştırmak amacıyla aşağıdaki Tablo 2 oluşturulmuştur.

Tablo 2

Resimlerde görülen pandemi imgeleri

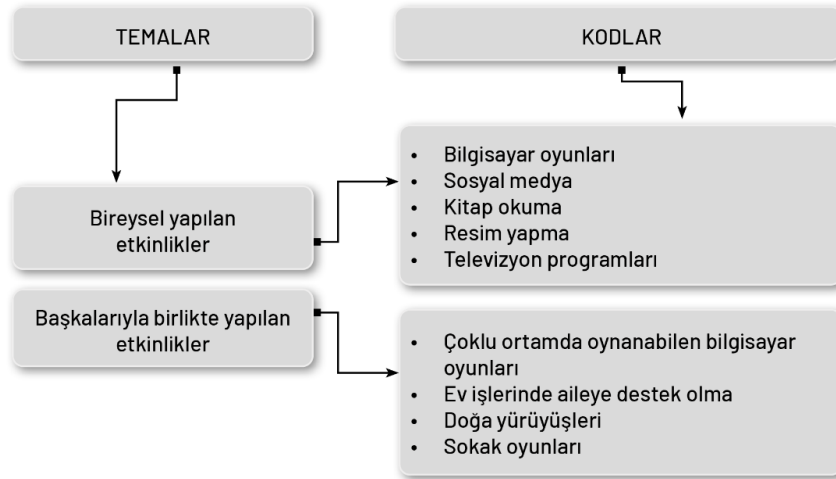
İmgeler
Gökyüzü ve doğa olaylarına ilişkin imgeler (Gökkuşağı, güneş, bulut, yağmur, şimşek)
Doğaya ilişkin şekiller (Dağ, orman, deniz, akarsu)
Araçlara ilişkin imgeler (Araba, bisiklet, uçak, tren, kamyon)
Oyunlara yönelik imgeler (Park, ev oyunları, bilgisayar oyunları)
Hayvanlarla ilgili imgeler (Kedi, köpek, kuş)
Mekâna ilişkin imgeler (Ev, merdiven, sokak)
Kişilerle ilgili imgeler (Duyguların mimik çizimleriyle ifade edilmesi)
Diğer

4. Bulgular

Bu bölümde; pandemi dönemi Z kuşağı çocuklarının psikolojik algılarının resimlerine yansımaları bağlamında yapılan gözlem, görüşme ve doküman analizlerinin incelenmesi sonucunda elde edilen bulgular ve yorumlara yer verilmiştir. İçerik analizi ile çözümlenen veriler çerçevesinde tema ve kodlar oluşturulmuştur. Tema ve kodların oluşturulmasında araştırmacının yanı sıra iki alan uzmanının görüşüne başvurulmuştur. Veri analizi sonucu ortaya çıkan tema ve kodlar çerçeve içerisinde aşağıda yansıtılmaya çalışılmıştır.

4.1. Öğrencilerin Pandemi Döneminde Kaygı ve Endişelerden Kurtulmak İçin Yaptıkları Etkinliklere Dair Bulgular

Araştırmanın alt problemleri kapsamında katılımcıların pandemi sürecinde duygularını ifade etmekte hangi araçları kullandıklarına yönelik elde edilen temalar ve kodlar Şekil 1’de verilmiştir.

Şekil 1. Kaygı ve endişelerden kurtulmak için yapılan etkinlikler

Öğrencilerin söyledikleri doğrultusunda kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranla sosyal medya kullanımlarının daha fazla olduğu ayrıca kız öğrencilerin pandemi dönemi kaygılarından uzaklaşmak için ev ve bahçe işlerinde aileye yardım etmek, resim yapmak, film-dizi izlemek, kitap okumak gibi etkinlikler yaptıkları sonucuna ulaşılmıştır.

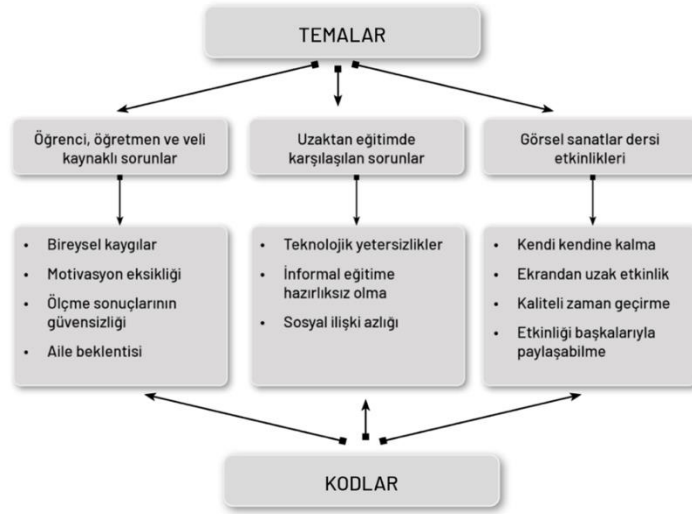
Erkek öğrencilerinse daha çok bilgisayar oyunları oynadıkları belirlenmiştir. Fiziksel olarak aynı ortam paylaşılmasa bile aynı ekranı paylaşabildikleri ortamlarda oyun oynamayı tercih ettikleri bulgusuna ulaşılmıştır.

Pandeminin getirdiği olumsuz koşulları erkek öğrenciler kız öğrencilere göre daha çok bilgisayar ortamında yok saymaya çalışmışlardır. Sosyalleşme ihtiyaçlarını futbol oynamak ve çoklu ortamlardan bağlanılabilen bilgisayar oyunları ile giderebildikleri gözlenmiştir.

4.2. Uzaktan Eğitimle Görsel Sanatlar Dersinde Yaşanan Sorunlar ve Görsel Sanatlar Dersi Kapsamında Yapılan Etkinliklerin Endişe ve Kaygıları Azaltmadaki Rolüne Dair Bulgular

Araştırmanın alt problemleri kapsamında oluşturulan tema ve kodlar “Bu süreçte karşılaştığın sorunlar nelerdir? Resim etkinlikleri pandeminin getirdiği sıkıntıların azalmasında yardımcı oldu mu?” soruları çerçevesinde oluşturulmuştur. Tema ve kodlar araştırmacının yanı

sıra iki alan uzmanının görüşleri ile oluşturulmuştur. Veri analizi sonucu ortaya çıkan tema ve kodlar Şekil 2'de verilmiştir.

Şekil 2. Karşılaşılan sorunlar ve görsel sanatlar dersinin ruhsal duruma etkisi

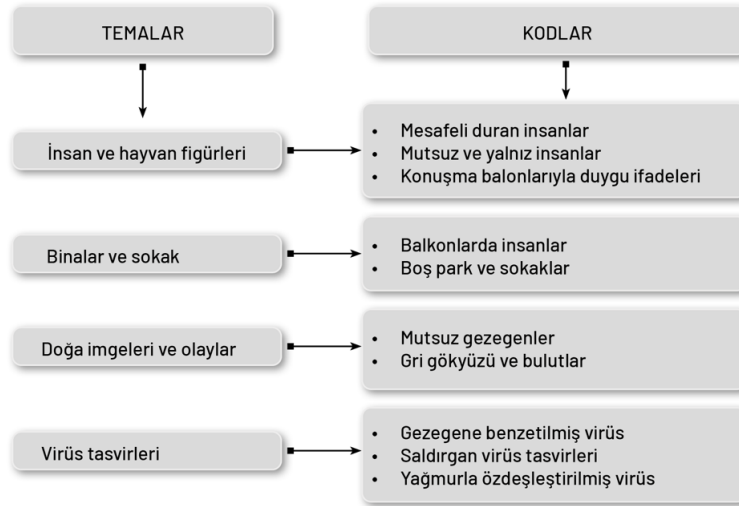
Görüşme kayıtlarından elde edilen veriler doğrultusunda çocukların uzaktan eğitim ile ilgili birtakım sorunlar yaşadıkları belirlenmiştir. Derse katılımı isteksizlik, etkileşim olmayan ortam, alışık olunan okul formatının dışında bir eğitim-öğretim ortamı, süreçte akademik başarı anlamında aile beklentisinin yüksek olması, bağlantı sorunları, teknolojik donanım yetersizliği gibi olumsuz durumlar olduğu görülmüştür. Bunun yanı sıra görsel sanatlar etkinliklerinin ekrandan uzak kalarak yaptıkları bir uğraşı olduğu ve hissettiklerini farklı bir anlatım şekliyle ifade etmelerine ortam sağladıklarını belirtmişlerdir.

Bu bulgular doğrultusunda öğrenciler uzaktan eğitimle görsel sanatlar dersinin zor olduğu konusuna yönelik benzer yanıtlar vermişlerdir. Öğrenciler pandemi süresince sınavların olmayacağından ve devamsızlık problemi olmayacağından dolayı ders çalışmada isteksiz davrandıklarına dair ortak görüş bildirmişlerdir.

Bulgular bağlamında öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinde akademik başarı kaygısı taşımadıklarını söylemek mümkündür. Ayrıca görsel sanat etkinlikleri yaparken ruhsal bakımdan rahatladıkları gözlenmiştir. Resim uğraşısının teknolojik araçlarla yapılan etkinlikler dışında bir etkinlik olduğu içinde tercih ettikleri sonucuna ulaşabilmektedir.

4.3. Pandemi Dönemiyle ilgili Z kuşağı Çocuklarının Resimlerinde Gözlemlenen İmgelere Yönelik Bulgular

Araştırmanın 3. Alt problemi kapsamında oluşturulan tema ve kodlar öğrencilerin yaptıkları resim çalışmaları çerçevesinde araştırmacı ve alan uzmanlarıyla birlikte oluşturulmuştur. Her bir öğrencinin çalışmasında bulunan imgelerin pandemi dönemiyle ilişkisine bakılmıştır. Veri analizi sonucu ortaya çıkan tema ve kodlar şekil 3'te verilmiştir.

Şekil 3. Resimlerde görülen Covid-19 ve pandemi imgeleri

Görüşme sonuçlarından ve öğrencilerin yaptıkları resim çalışmalarından elde edilen veriler doğrultusunda pandemi dönemini anlatan öğrenci çalışmaları aşağıda verilmiştir. Araştırmacılar bulguları oluştururken kendi yorumlarını katmamışlardır.

Resim 1 (K1)

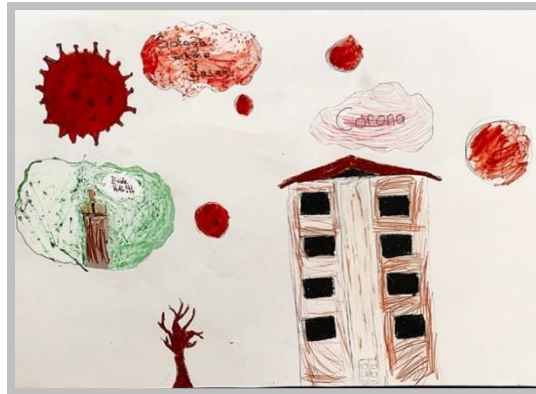
Resim 1 imgeler yönünden incelendiğinde, annesine sarılmayı özleyen bir çocuk figürü betimlenmiştir. Bu özlemi düşünce balonları ile ifade etmiştir. Balonların bir tanesinde birbirine sarılan anne kız figürü diğerinde ise hastalık yüzünden mesafeli durmak zorunda kalan anne kız

figürleri görülmektedir. Ayrıca resimde maske, kolonya gibi hastalık önleyici nesnelere yer verilmiştir. Şimdiki zamanda olan ve koltukta oturan figürün mimikleri mutsuz bir şekilde çizilmiştir. Düşünce balonlarının içine yerleştirilen figürlerde pandeminin olmadığı dönem mutlu resmedilmiştir.

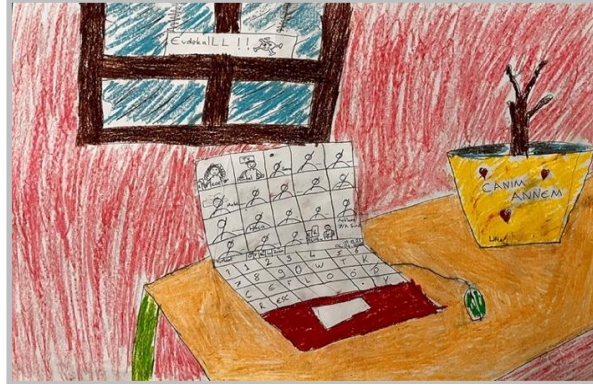
Resim 2 (E1)

Resim 2 imgeler yönünden incelendiğinde sokağa çıkma yasakları ile ilgili konular görülmektedir. Figürlerin iletişimi mesafeli bir şekilde gerçekleşmektedir. Bu mesafe de pandemiyi yansıtan bir imge olarak değerlendirilebilir. Bir polis maskesiz sokağa çıkan birine ceza kesmektedir. Polis arabasının önündeki ambulansda pandemi imgesi olarak düşünülmektedir. Çalışmada altı tane insan figürü bulunmaktadır. Balkonlarda oyuncak silahlarla oynayan insan figürlerinin erkek çocuklar, elinde müzik aleti bulunan kişi ise kız çocuk olarak resmedilmiştir.

Resim 3 (E2)

Resim 3'te politikacı olduğu düşünülen insan figürü insanlara kürsüden "Evde Kal" çağrısı yapmaktadır. Kürsüdeki kişinin çağrısı ile sokakta insan olmadığından virüs bitkilere zarar vermektedir. Gökyüzünden virüsün yağması nedeniyle ağacın kurumuş olduğu gözlenmektedir. Çocuk resimlerinde ağaç neşe ve sevinç sembolüdür. Ayrıca ağaç kişinin gelişimini, büyük bir değişimi temsil eder. Kurumuş ağaç ve dökülen yapraklar depresif duyguları yansıtır. (Di Leo, akt. Okyay, 2008). Resim 3'te kurumuş bir ağaç görülmektedir.

Resim 4 (K2)

Resim 4'te yüz yüze eğitime ara verilmesi ve teknolojik aletler desteğiyle uzaktan eğitim sistemiyle uygulanan bir ders işleyişi görünmektedir. Bilgisayar ekranında çevrimiçi sınıf ortamı bulunmaktadır. Ekranı çizilen kişilerin üstündeki çizgilerden anlaşılacağı üzere derse katılım az olmaktadır. Odanın dışarıya açılan penceresine yapıştırılmış "Evde Kal!" sloganı dikkat çekmektedir. Pencereden mavi gökyüzünün görünmesi özgürlük metaforu olarak düşünülmektedir. Masanın üzerinde bulunan saksıdaki çiçeğin kurumuş olması ise umutsuzluk hissi vermektedir.

Resim 5 (K3)

Resim 5'te virüs canavar imgelerinin eklendiği bir gezegene benzetilerek Dünya'yı yutmaya çalışan bir canavar olarak tasvir edilmiştir. Virüs Dünya'dan daha büyük bir şekilde çizilmiştir. Eski günlerin özlemi resmin sağ alt köşesinde oyun alanını güneşli ve güzel bir günde çizerek anlatılmıştır. Oyun alanında pandemi imgelerine rastlanmamaktadır.

5. Sonuç ve Tartışma

Bu araştırmada, pandemi döneminin ortaokul öğrencilerinde bıraktığı psikolojik etkilerini bu kuşaktaki çocuk resimlerini çözümleyerek ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu çerçevede çalışma grubuyla görüşme, gözlem ve uygulama çalışmaları yapılmıştır. Çalışma sonunda elde edilen verilerle aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

5.1. “Pandemi Döneminde Kaygı ve Endişelerden Kurtulmak İçin Ne Tür Kaçış Yolları Aranmıştır?” Alt Problemine Ait Çıkan Sonuçlar

Katılımcılara göre pandemi döneminde pek çok sorun ile karşılaşmıştır. E1-6 arasında kodlanan erkek öğrencilerin çoğu kaygı ve endişelerden kurtulmak, o duyguları yok saymak için teknolojik aletlerle vakit geçirmişlerdir. Katılımcılardan K1-6 arasında kodlanan kız çocuklarının kaygı ve endişelerden kaçış yolu olarak resim yapmak, müzik dinlemek, kitap okumak, spor yapmak ve ev işlerinde annelerine yardım etmek gibi aktiviteler tercih etmişlerdir.

Öğrenciler sevdiklerini kaybetme korkusu nedeniyle hasta ve yaşlı olan yakınlarından tamamen uzak durmak zorunda kaldıklarını belirtmişlerdir. Araştırmanın Alt problemine yönelik yapılan çalışmalardan çıkan diğer bir sonuç ise erkek çocukların kız çocuklara oranla pandemi döneminde teknolojik aletlerle daha çok zaman harcadıkları yönünde olmuştur. Erkek çocuklar kız çocuklara oranla aile bireyleriyle, arkadaş çevreleriyle daha az etkileşimde bulunmuşlardır.

5.2. “Uzaktan eğitimle Görsel sanatlar dersinde sorunlar yaşanmış mıdır? Görsel sanatlar dersi pandemi döneminde endişe ve kaygıları azaltmaya katkı sağlamış mıdır?” Alt Problemine Ait Çıkan Sonuçlar

Uzaktan eğitimle derslere konsantrasyon sorunları incelendiğinde kız ve erkek çocuklar arasında bir fark gözlenmemiştir. Derse katılımı isteksizlik, etkileşim olmayan ortam, alışık olunan okul formatının dışında bir eğitim-öğretim ortamı, süreçte akademik başarı anlamında aile beklentisinin yüksek olması, bağlantı sorunları, teknolojik donanım yetersizliği gibi olumsuz durumlar yaşanmıştır. Bunun yanı sıra görsel sanatlar etkinliklerinin ekrandan uzak kalarak yaptıkları bir uğraşı olduğu ve hissettiklerini farklı bir anlatım şekliyle ifade etmelerine ortam sağladığı için diğer derslere nazaran daha keyif aldıkları saptanmıştır.

Ayrıca Milli Eğitim Bakanlığı'nın pandemi dönemi içerisinde yürüttüğü “Evde Sanat Var” etkinliklerinin öğrencileri evde resim etkinlikleri yapmaya teşvik ettiği de görülmüştür.

Uzaktan eğitim süreçlerinin eğitim öğretime etkisini inceleyen bazı araştırma sonuçları şöyledir: Kenan vd. (2021) sınıf öğretmenlerinin görüşlerini aldıkları çalışmalarında pandemi dönemi uzaktan eğitim sürecinin öğrencilerde rahavet yarattığını, ev ortamının verdiği rahatlıktan dolayı bir süre sonra konsantrasyon eksikliği, okuldan uzaklaşma, derse karşı isteksizlik ve çocukların derse odaklanamadıklarını belirtmiştir. Arslan vd. (2021) pandemi dönemi uzaktan eğitim sürecinde ortaokul çocuklarının velileriyle yaptıkları çalışmada haftada iki gün eğitimde aldıkları ana dersler dışında kalan diğer branş derslerine karşı ilgisizlik

yaşadıklarını ve bu branş derslerine konsantre olamadıklarını tespit etmişlerdir. Çevrimiçi dersler öğretmen-çocuk etkileşimini sınırlandırarak çocukların öğretmenleri ile güvenli ve destekleyici bir ilişki geliştirmelerini zorlaştırmıştır (Cardullo vd., 2021).

Ancak, görsel sanatlar dersinin hangi koşullarda olursa olsun öğrenciler üzerinde kendilerini rahat ve özgürce ifade ettiği ders olarak görmeleri bu dersin önemini daha da ortaya çıkarmıştır.

5.3.“Pandemi dönemiyle ilgili ortaokul öğrencilerinin resimlerine yansıyan imgeler nelerdir?” Alt Problemine Ait Çıkan Sonuçlar

Resim analizleri sonucunda öğrencilerin bildik resimsel şemalara yer verdikleri görülmüştür. Kullanılan şemalarda özellikle ağaç çiçek gibi canlı bitkilerin kurumuş olarak çizilmesi dikkat çekmektedir. Katılımcılar virüs imgesini genellikle sarı, yeşil ve kırmızı renkleri kullanarak çizmişlerdir. Değerlendirmeler sonucunda çocukların virüsü dünyayı yutmaya çalışan bir canavar, ya da gökyüzünden yağmur gibi dünyaya inen bir imge olarak anlatmaya çalıştıkları izlenmiştir.

Resimlerde karşılaşılan ortak belirgin özelliklerden biri de çizilen insan figürlerinin mutsuz, karamsar ve tek başına olmalarıdır. Ayrıca güneş, dünya vb. diğer gezegenler, bulut gibi öğelerde mutsuz bir şekilde çizilmiştir. Sağlık çalışanları kahraman gibi gösterilirken Bu figürün cinsiyetinin erkek olarak betimlendiği görülmüştür.

Sokağa çıkma yasakları sebebiyle çizilen insan figürleri ya ev içinde ya da apartmanların balkonlarında resmedilmiştir.

Yapılan araştırma sonuçlarında çocukların ruh hallerinin resimlerine yansıdığı düşünülmektedir. Çocuklar özlemini kurduğu eski hayatını, virüs nedeniyle oluşan kaygılarını, yalnızlığını, dönemin gerekliliği olan asosyal düzeni etkili bir şekilde resimlerine yansıtmışlardır.

6. Öneriler

Araştırmadan elde edilen veriler ışığında öneriler; eğitimcilere yönelik, araştırmacılara yönelik ve ebeveynlere yönelik öneriler olmak üzere üç başlıkla aşağıda sunulmuştur.

6.1. Eğitimcilere Yönelik Öneriler

Araştırmanın çalışma grubundaki tüm öğrenciler ergenlik dönemindedirler. Kritik dönem olarak kabul edilen evrede bu çocuklar hastalığa yakalanma veya sevdiklerini kaybetme gibi korkularının yanı sıra derslere odaklanma, konsantrasyon eksikliği gibi olumsuz durumlarla da

baş etmeye çalışmışlardır. Eğitimcilerin yüz yüze eğitime geçilen süreçte çocukların o dönemki kayıplarını gerek akademik anlamda gerekse ruhsal anlamda tamir etmek adına düzenleyici özel programlar, aktiviteler hazırlamaları önem arz etmektedir. Ayrıca sanatın iyileştirici gücünün unutulmaması görsel sanatlar dersinin seçmeli bir ders konumundan ziyade öğrencinin duyuşsal süreçlerini güçlendirecek bir konuma yerleştirilmesi önerilir.

6.2. Ebeveynlere Yönelik Öneriler

Eğitimde bilgilerin verilmesi hiyerarşik yapılanmıştır. Bir önceki kademe bir sonraki kademenin zeminini oluşturmaktadır. Öğrencilerin uzaktan eğitim sürecindeki eksiklerini gidermeleri açısından destek niteliğindeki eğitim programları uygulamaları önerilmektedir.

Asosyal tutum sergileyen öğrenciler için ise kültür, sanat ve spor faaliyetlerine yönelik etkinliklere katılmaları anlamında çocukları teşvik etmeleri önerilmektedir.

6.3. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

Bu araştırma ortaokul kademesinde eğitim gören 12 öğrenci üzerinde yapılmıştır. Resim sanatı açısından pandemi döneminin izlerini daha geniş bir çerçeveden görmek isteyen araştırmacılar için çalışma grubu sayısını artırmaları önerilir.

Araştırmada nitel araştırma deseninden yararlanılmıştır. Gelecek dönemde nicel ve karma yöntemlerin kullanıldığı araştırmalar yapılabilir.

ÇIKAR ÇATIŞMASI BEYANI

Yazarlar bu çalışmada herhangi bir şekilde çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ BEYANI

Yazarlar bu çalışmada araştırma ve yayın etiğine uyulduğunu beyan eder.

Araştırma için Pamukkale Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan (07.04.2021 tarih ve 68282350/2018/G07 numaralı) etik kurul izni alınmıştır.

YAZAR SORUMLULUK BEYANI

Yazarlar bu çalışmanın “Kavramsal Çerçeve, Araştırma, Kaynakları Toplama, Görselleştirme” kısmının Sultan Alev DİRİN, “Tasarımı, Veri Analizi, İnceleme ve Düzenleme” kısmının Doç. Dr.

Feryal BEYKAL ORHUN tarafından yapıldığını beyan ederler.

REFERENCES/KAYNAKLAR

- Arslan, K., Görgülü Arı, A. ve Hayır Kanat, M. (2021). Covid-19 pandemi sürecinde verilen uzaktan eğitim hakkında veli görüşleri. *Ulakbilge*, 57, 192-206.
- Chang, G. C. & Satako, Y. (2020). *How are countries addressing the Covid-19 challenges in education? A snapshot of policy measures*. <https://gemreportunesco.wordpress.com/2020/03/24/how-are-countries-addressing-the-covid-19-challenges-in-education-a-snapshot-of-policy-measures/> (Erişim:29.03.2021).
- Cardullo, V., Wang, C. H., Burton, M., & Dong, J. (2021). K-12 teachers' remote teaching self-efficacy during the pandemic. *Journal of Research in Innovative Teaching and Learning*, 14(1), 32-45.
- Demirkaya, H., Akdemir, A., Karaman, E. ve Atan, Ö. (2015). Kuşakların yönetim politikası beklentilerinin araştırılması. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 186-204.
- Dirin, S. A., ve Beykal, O. F., (2022). *Pandemi dönemi Z kuşağı çocuklarının psikolojik algılarının resimlerine yansımaları*. Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Gray, D. E. (2004). *Doing research in the real world*, Londra: SAGE Publications.
- Glesne, C. (2013). *Nitel araştırmaya giriş*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Karasar, N. (2006). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yay.
- Kenan, K., Kandemir, M. A., ve Çelik, Y. (2021). Covid-19 pandemi sürecinde uzaktan eğitime ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşleri. *Türkiye Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 6(1), 88-103.
- Kırıçoğlu, T.O. (2002). *Sanatta eğitim*, (2. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- MEB. (2001). *Bireyselleştirilmiş eğitim programları*. Ankara: MEB Basımevi.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Okyay, L. (2008), *6 yaş grubu çocukların aile resimlerinin sosyokültürel değişkenler ve davranış problemleri açısından karşılaştırılması*, Yüksek lisans tezi, Trakya Üniversitesi, Edirne.
- Özer, M. (2020). Educational policy actions by the ministry of national education in the times of COVID-19. *Kastamonu Education Journal*, 28 (3), 1124-1129.
- T.C. Sağlık Bakanlığı (2020). *COVID-19 bilgilendirme platformu*. *Covid-19 nedir?*. <https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66300/covid-19-nedir-.html> (Erişim: 22.03.2021)
- Sönmez, V. ve Alacapınar, F. G. (2011). *Örneklendirilmiş bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Van Lancker, W., & Parolin, Z. (2020). COVID-19, school closures, and child poverty: A social crisis in the making. *The Lancet Public Health*, 5(5),243-244.
- Yalçın, M. (2006). *Eğitimde gözlem ve değerlendirme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yavuzer, H. (2012). *Resimleriyle çocuğu tanıma*. (16. Basım), İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (6. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yin, R. K. (2003). *Case study research design and methods* (3. Baskı). London: Sage Publications.